

A full-length portrait of a man with a mustache, wearing a dark fedora, a red and white vertically striped button-down shirt, a green and yellow plaid jacket, and dark blue trousers held up by suspenders. He is standing against a red brick wall. The text 'BEELDTAAL' is overlaid in large white letters, with 'foto's vertellen' in smaller white letters below it.

BEELDTAAL

foto's vertellen

BEELDSPRAAK #1
PETER VAN TUIJL

BEELDSPRAAK #1
PETER VAN TUIJL

BEELDTAAL

beeldspraak

taalgebruik waarbij je iets omschrijft door het te vergelijken met iets anders, bijv. 'als twee druppels water op elkaar lijken'.

Als we denken aan iets bepaalds komen daarbij andere dingen in de gedachten. Dit gebeurt als er sprake is van een bepaalde overeenkomst. Vrijwel elke vorm van beeldspraak berust op een associatie.

2013

hij is ook zij

indien geen naamsvermelding bij de foto dan is de foto van
peter van tuijl

Onder de titel BEELDSPRAAK verschijnen studiedictaten over de fotografie. De magazines worden zonder winstoogmerk ter beschikking gesteld aan medefotografen. Het fotomateriaal dat gebruikt wordt geldt als studiemateriaal. De kwaliteit is niet optimaal voor grote afdrucken. De copyrights blijven uiteraard bij de desbetreffende fotografen. De magazines mogen verspreid worden met de verplichting van naamsvermelding van de auteur en zonder kosten en/of vergoedingen aan derden te vragen.

Ulft, ©Peter van Tuijl

BEELDTAAL ANNEX

Beeldtaal is een begrip waar je op verschillende manieren naar kunt kijken. Dat maakt het binnen fotoclubs vaak ook zo lastig als iemand over beeldtaal van een foto of serie spreekt. In deze inleiding zal ik een aantal facetten van de taal van het beeld bespreken. Ik hoop daarmee te bereiken dat mensen die naar een foto kijken de foto en de fotograaf beter kunnen begrijpen. Dat ze foto's beschouwen en bespreken anders dan uitsluitend "oh, mooi" of "ik heb hier niets mee".

Maar vooral hoop ik dat het lezen en nadenken over het begrip beeldtaal, fotograferen helpt om foto's met een betekenis te maken. Foto's die verhalen vertellen of emoties overbrengen. Foto's die iets laten zien van de bedoeling van de fotograaf. Persoonlijke foto's, foto's met een smoel. Het gezicht van de fotograaf!

HET GEZICHT VAN DE FOTOGRAAF

Susan Sontag schreef in haar belangwekkend essay 'over fotografie' in de vorige eeuw dat degenen die de taal van het beeld niet begrijpen de analfabeten van de toekomst waren. Misschien wordt deze these wel bewezen door feit dat mijn kleinkinderen, jonger dan 8 jaar, handiger met de pictogrammen en icoontjes op de Ipad of tablet zijn dan mijn vrouw.

Fotografen willen graag hun verhaal vertellen of anderen een prachtbeeld voorschotelen net zoals de schrijver iets wil vertellen of de dichter het gevoelige gedicht aan zijn publiek wil presenteren.

foto peter martens 1937-1992

Beeldtaal heeft in ieder geval iets te maken met de wijze waarop je datgene wat je belangrijk vindt, wilt laten zien.

fotografen onbekend, bron internet

Stel ik wil een portret gaan maken. Je zou kunnen zeggen dat daarmee het **wat** bepaald is. Toch is dat maar het halve antwoord op de vraag 'wat wil je gaan fotograferen'. Als je een onderwerp of thema kiest moet je dat zo goed mogelijk definiëren. In dit geval kan ik zeggen dat ik een glamourportret wil gaan maken, of juist karakterportretten, of dat ik mensen met een bepaalde emotie wil vastleggen of dat ik

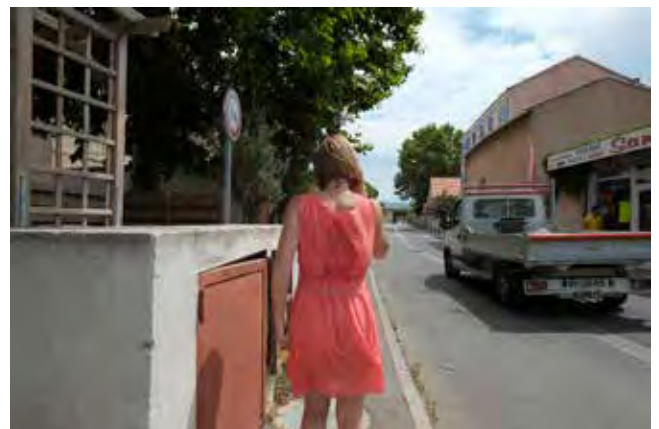
HET WAT de basis

Het begint met de werkelijkheid

Een fotograaf fotografeert een onderwerp, dat noem ik het wat. Het lijkt welhaast een open deur maar het wat is natuurlijk essentieel voor de betekenis van de foto. Als je een landschapsfoto voorgeschoteld krijgt dan heeft de inhoud, de betekenis, altijd met dat landschap te maken. Het kan zijn dat de fotograaf de ruimtelijkheid of weidsheid heeft benadrukt of de geweldige grootsheid daarvan of juist de stilte die je in een landschap kunt ervaren. Zo kan het onderwerp een prachtige vrouw zijn waarvan een portret wordt gemaakt. Het kan ook dat er een portret moet worden gemaakt van een oude zeeman of een onooglijk uitzienende zwerver. In alle drie de voorbeelden is het maken van een portret van een persoon 'het wat van de fotograaf'. Aan het portret worden in het algemeen een aantal betekenissen ontleend, los nog van hoe de fotograaf de personen in beeld heeft gezet. Zal hij alle drie de portretten op dezelfde manier maken? Ik betwijfel dat. De wijze waarop hij de foto vorm geeft, hoe de foto gemaakt wordt, zal o.a. afhangen van de bedoeling van de fotograaf. Wil hij de kwetsbaarheid van de prachtige vrouw laten zien of juist het zelfbewuste van haar. Wordt de zwerver als een verschoppeling van onze samenleving getypeerd of ondanks armoede en dakloos, toch met een zekere waardigheid getoond. De fotograaf kiest niet alleen het wat, het onderwerp, maar ook de manier waarop, 'het hoe' wordt door hem/haar bepaald.

Het wat (onderwerp) en het hoe (beeldtaal) bepalen samen de betekenis die je aan een foto kunt geven! In deze inleiding over beeldtaal zullen we vooral inzoomen op het hoe, de beeldtaal.

*Voor de serie **backside** ga ik op zoek naar achterkanten waar iets bijzonders mee aan de hand is. Deze jonge vrouw nam een pakketje in ontvangst waarbij zij zelf de chauffeur van de besteldienst een handje hielp. Mooie achterkant, opwaaiend zomerjurkje. Nog even gevolgd, tattoo in de hals, aan de achterkant. Of het voldoende is om uiteindelijk één van de foto's in de serie op te nemen, moet nog blijken. Dat zie ik later wel.*

De fotograaf zal alles in het werk stellen om zijn onderwerp (het wat) op een bepaalde manier uit te werken (het hoe). De bepaalde manier van uitwerken zou je de beeldtaal van de fotograaf kunnen noemen.

backside

foto's gemaakt op 28.06.2013

In de periode 1990 - 1995 maakte ik een kleine serie (24 foto's) met de titel *backside*. Analoog, baryt, zwart-wit en allemaal samen in een mooi zwart doosje. Een soort van verzameling van momenten, mijn momenten wel te verstaan want iemand anders had er waarschijnlijk geen boodschap aan. Ik vond het wel interessant temeer daar er steeds veel verborgen bleef.

Sinds een jaar [2012] ben ik begonnen met een nieuwe verzameling, nu in kleur. De oude foto's scan ik in en wil ik samen met de nieuwe reeks foto's in een boekje samenbrengen. De beeldtaal is in ieder geval anders vanwege het verschil in zwart-wit en kleur. Maar wellicht zijn er nog meer verschillen. Is de beeldtaal een constante of verandert deze in de loop van de tijd?

uit de serie 'backside' 1995 [Kodak TRIX-400]

OPDRACHT

Zijn jouw foto's in de loop der jaren ook veranderd. Misschien is zwart-wit ook wel vervangen door kleur of ben je meer staand dan liggend gaan werken. Of wellicht zijn je beelden van nu heel anders van opzet (compositie) dan de oude foto's? Neem eens wat foto's van een aantal jaren geleden en een stapeltje recente foto's (afgelopen jaar). Wat zijn de verschillen?

fotografen onbekend, bron internet

HET HOE

HET VERHAAL EN HET HOE

De foto's op de pagina hiernaast zijn de originele opnames. Als het over het 'HOE' gaat zijn daarbij al keuzes gemaakt. Maar je ziet dat ik de foto's op deze pagina nog verder bewerkt heb. De bewerking is heel beperkt. Bij de foto van de zwerver met de hond is het de andere uitsnede en de omzetting naar zwart-wit. Bij de foto's van de passerende vrouw is het alleen de uitsnede.

Mijn stelling is dat het 'HOE' mede bepalend is voor de inhoud van de foto. Inhoud definieer ik dan als 'verhaal' of 'gevoel' of 'emotie'. Gemakshalve zou je kunnen zeggen dat de inhoud van een foto het antwoord op de volgende vraag is: *wat vertelt de foto?*

Je antwoord begint dan met:
ik denk dat de fotograaf

Soms is een foto niet zo verhalend en kun je het antwoord beter beginnen met:
ik voel dat de fotograaf
bij deze foto voel ik

OPDRACHT

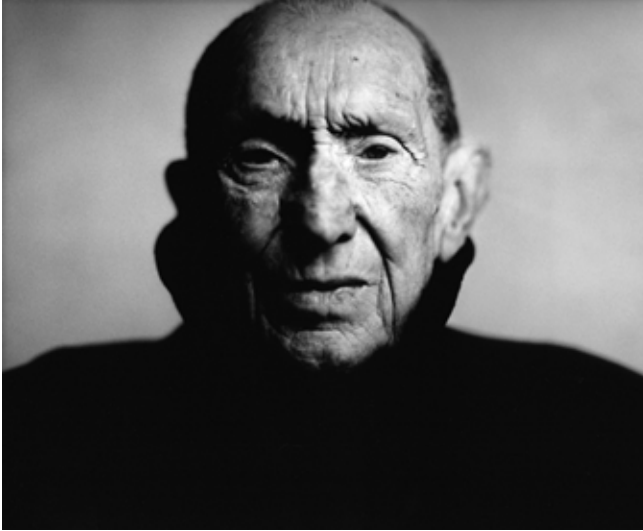
Beschrijf van beide paren foto's het verschil in inhoud.

In welke foto (links of rechts) wordt de essentie naar jouw idee benaderd.

Zoek eens een foto van je op die je pakweg een jaar (of meer) geleden gemaakt hebt. Kijk eens wat er met de inhoud gebeurt als je het 'HOE' van die foto zou veranderen.

De inhoud van een foto kan (heel) verhalend zijn. Je kunt de bedoeling van de fotograaf beschrijven. Er zijn ook foto's die veel minder verhalend zijn of soms zelfs helemaal niet. Bijvoorbeeld een abstracte foto. Wellicht kun je dan beter kijken welk gevoel of welke emotie de foto bij je oproept. Dat is natuurlijk niet hetzelfde als de vraag of je de foto wel of niet mooi vindt.

Het hoe is niet voor iedereen hetzelfde of van alle tijden en plaatsen !

alberick briek schotte 2005 foto stephan vanfleteren

pop goes the art, roy lichtenstein

foto ed van der elsen

foto anders petersen

foto sandy skoglund ook popart in de fotografie

Zowel in de vrijetijdscinematografie als in de professionele fotografie zie je tal van fotografen die een eigen beeldtaal hebben ontwikkeld. Een portretfoto van **Stephan Vanfleteren** herken je van ver onder andere door zijn zwart-wit beelden, de contrasten, de diepe zwarten en de scherp-onscherp verhouding. Op de ogen scherp gesteld en dan is er een nadrukkelijk verloop naar onscherpte. Soms zijn de oren onscherp en het puntje van de neus en is er maar een heel klein gebied op het vlak van de ogen dat scherp is. Daarmee wordt de nadruk, letterlijk de focus, op de ogen gelegd.

Fotografen van alle tijden hebben een eigen beeldtaal ontwikkeld, maar niet uitsluitend vanuit het individu. Er waren bepaalde algemene opvattingen die te maken hadden met kunst en cultuur in het algemeen en

met de samenleving op dat moment. Dat beïnvloedde schrijvers, dichters, schilders en ook fotografen. Bijvoorbeeld in de jaren vijftig van de vorige eeuw deed popart opgeld, een populaire kunststroming die paste in het liberale denken in die tijd. Populair omdat het dagelijkse leven en de gewone dingen die men gebruikte, tot kunst verheven werden. **Warhol** met zijn colabliques en **Lichtenstein** met zijn in groot geschilderde stripplaatjes gingen voor in Amerika, maar al snel sloeg 'de beweging' over naar Engeland en het Europese vasteland.

In de fotografie zagen we o.a. de opkomst van de documentaire zonder dat hetgeen gefotografeerd werd een belangrijke algemene of politieke waarde had. **Ed van der Elsen** fotografeerde zijn liefdesleven en **Anders Petersen** fotografeerde midden zeventig de bordelen en kroegen op de Reperbahn in Hamburg. Geen wereldschokkende of belangwekkende nieuwswaarde. Ook in de geënceneerde en geconstrueerde fotografie zag je nieuwe beelden. Zo fotografeerde **Sandy Skoglund** in de zeventiger jaren gewone huishoudelijke gebruiksvoorwerpen en maakte ze een serie over de 'radioactieve katten', passend in de tijdsgeschiedenis van atoomwapens en dergelijke.

Beeldtaal heeft dus ook iets met de tijdsgeschiedenis te maken. De kunststroming en/of stroming in de fotografie in een bepaalde tijdperiode doet er toe m.b.t. wat men fotografeert maar vooral ook hoe men het fotografeert.

socialistische kunst, realisme in relatie tot de arbeiders [auteur onbekend]

Foto: Piotr Vedenisov, Kolya Kozakov and the Dog Gipsy. Collection of Moscow House of Photography Museum

adolescenten berlijn en utrecht

Tekens in de taal en tekens in de fotografie

In de jaren twintig in de vorige eeuw ontstond in de voormalige Sovjet Unie het zogenaamde **socialistisch realisme** in zowel de schilderkunst, de literatuur en ook in de fotografie. De socialistische of communistische kunst is een goed voorbeeld waaruit blijkt dat een kunststroming een gevolg kan zijn van druk van 'buiten' af, in dit geval van het regiem. Kunstenaars werden gelijkgesteld aan arbeiders. De methode voor kunst werd voorgeschreven. Kunst moest toepassingsgericht zijn en kunst en literatuur werden helemaal afgestemd op de arbeiders. Deze moesten de kunst kunnen begrijpen, dus zonder ingewikkeldheid en bovendien moest de kunst de werkelijkheid, de sociale-communistische welteverstaan, weerspiegelen. Dat Russische fotografen in deze jaren (1920-1990) veel foto's inkleurde is misschien wel als een soort van romantische reactie op deze, vanuit het regiem opgelegde, verplichting om de werkelijkheid te laten zien.

In de taal hebben woorden een betekenis. In wetenschappelijke termen: tekens (woorden) zijn betekenisdragers. Er ligt een systeem van afspraken aan ten grondslag. Een baby is een pasgeborene, een peuter een kind van ongeveer 1 à 2 jaar en een puber een jongen of meisje in de leeftijd van ongeveer 12 tot 18 jaar. Althans dat geldt in onze Westerse samenleving. Je kunt je voorstellen dat in culturen waar jongeren van 14 huwen er andere betekenissen worden gegeven aan bijvoorbeeld het begrip (woord/teken) puber. In een aantal gevallen heeft een teken, een woord, meerdere betekenissen. Welke betekenis het woord feitelijk heeft, kun je zien aan het zinsverband of het verhaal dat verteld wordt. Met andere woorden de context waarin het woord (het teken) gebruikt wordt bepaalt de betekenis. Kijk eens naar de volgende drie zinnen.

1. De bank moet opnieuw geverfd worden
2. De directeur van de bank is ontslagen
3. De bank staat achter de kerk

BOOM=BOOM

GROTER GROEIEN MET TAAL

In alle drie de gevallen gaat het over de bank, in de eerste zin denk je aan een zitbank, in de tweede zin aan een financieel instituut en in de derde situatie is het niet helemaal duidelijk of er een zitbank of een financiële bank wordt bedoeld. Dus de context zal in de meeste gevallen de betekenis duidelijk maken maar niet in alle gevallen.

Met taal van het woord worden we grootgebracht, in het gezin, later op school en je kunt er zelfs universitaire studies in volgen. Hoe anders is

het met beeldtaal. In de taal van het beeld worden we nauwelijks opgevoed of geschoold. Een betekenis van een woord is vastgelegd, we kunnen het zelfs opzoeken in een woordenboek. Soms bestaan er enkele betekenissen voor hetzelfde woord maar dan wordt door het zinsverband (de context), zoals in het eerdere voorbeeld blijkt, wel duidelijk welke betekenis er aan gegeven moet worden. Hoe anders is dat in de fotografie. Er is geen beeldtaalboek waarin we kunnen opzoeken wat de betekenis is van een element in de foto. Ook de context, de beïnvloeding van elementen onderling, is niet eenduidig bepaald. Een boom op de voorgrond in een landschap kan een heel andere functie hebben dan het huis. De boom kan de diepte of het perspectief in het landschap aangeven of benadrukken terwijl het huis de betekenis van 'het plattelandleven' kan vertolken. Het zijn de eventuele andere tekens, de andere beeldelementen in de foto die in combinatie met elkaar de context en daarmee de betekenis van de foto bepalen.

Nog even tussendoor

Beeldtaal en de taal van het woord vertonen wel parallellen maar zijn toch ook heel verschillend. Als een taal zich binnen een groep van enige omvang en betekenis dan ontstaat er een soort van standaard. Zo ontwikkelt zich bijvoorbeeld een dialect of een stroming als het om beeldtaal gaat.

Taal wordt overgeleverd maar is aan verandering onderhevig. Gisteravond was er een professor bij 'Pauw en Witteman' die een boek geschreven had over de 14^e eeuw. Hij had ook veel geschriften uit die tijd bestudeerd en las een van de stukjes daarvan voor. Er was nauwelijks een touw aan ons oude Nederlands vast te knopen. Nieuwe taal ontstaat ook als gevolg van de veranderende communicatiemogelijkheden of veranderingen in onze samenleving. Veranderingen in 'het verkeer' hebben de verkeersborden gebracht, tekens die op basis van afspraken betekenis hebben gekregen. Door simpele iconen worden weggebruikers gewezen op wat wel of niet mag. Icoontjes helpen ons ook om de weg te vinden naar de uitgang in bijvoorbeeld het ziekenhuis of het theater. De emoticons zijn een voorbeeld van de nieuwe communicatie in e-mail of webmail-verkeer en ook de nieuwe 'emoji's' doen opgeld via iPhones of tweets. Met eenvoudige tekeningetjes (tekens) worden begrippen voorgesteld. Niet iedereen is even vaardig

daarmee en deze nieuwe taal wordt door een beperkte groep 'gesproken'. Het begrijpen is dus ook voor een beperkte groep weggelegd, voor hen die zich deze taal eigen hebben gemaakt, degenen die tot de groep behoren. Iets soortgelijks geldt voor straattaal. Het zinnetje 'ey man gears of war is echt een lijpe gimma' is wellicht door de context nog wel te volgen omdat bepaalde verwijzingen herkenbaar zijn. Bij de zin 'A sahbi kijk die zus van rachid wat een kahba!!' wordt het wellicht al wat moeilijker. Betekent kahba misschien haaibaai? Gebruik de term maar liever niet want voordat je het weet loop je enkele klappen op.

In de beeldtaal zie je een aantal parallellen. In de jaren tachtig was er een gerenommeerde fotoclub 'de muggen' die heel veel zwarten in hun foto's gebruikten. Het feit dat de term *muggenzwart* op een gegeven moment binnen de vrijetijdsvotografie gehanteerd werd geeft wel aan dat de leden van de Muggen een eigen beeldtaal ontwikkeld hadden. De fotografie die in de academie van Düsseldorf door de **Bechers**, 'het echtpaar van de koeltorens en mijnschachten', onderwezen werd heeft zelfs een stroming in de fotografie teweeg gebracht, de Düsseldorfse school. In de fotografie van de 'Düsseldorfse school' klinkt het objectieve, het waarheidsgetrouwe en het natuurlijke door.

DE DÜSSELDORFSE SCHOOL

De Düsseldorfse School waarin de nieuwe zakelijkheid werd voorgestaan en een objectieve en conceptuele benadering kende. Hedendaagse fotografen die deze beeldtaal in hun werk hanteren zijn o.a. Andreas Gursky, Thomas Ruff, Thomas Struth en Candida Höfer. Zij wenden met hun fotografie dezelfde afstandelijke typologische "Bechers"-methodiek aan maar met andere onderwerpen zoals landschappen, (familie)portretten, mensen in musea of series van verlaten ruimtes in openbare gebouwen.

foto thomas struth

Thomas Ruff Portraits

'He photographed family and friends, and asked them to look completely blank and expressionless...

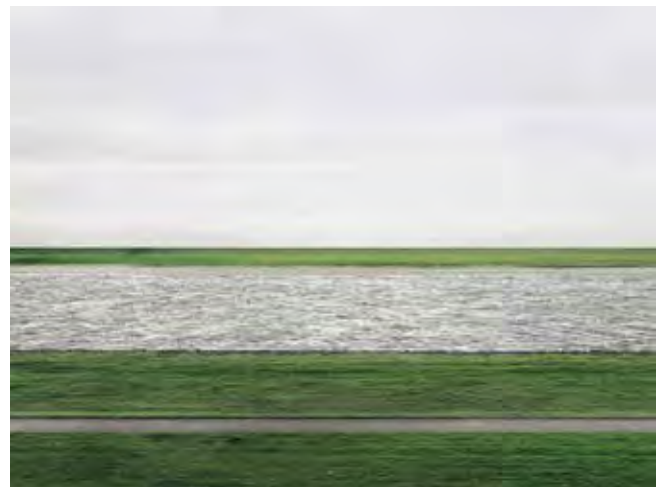
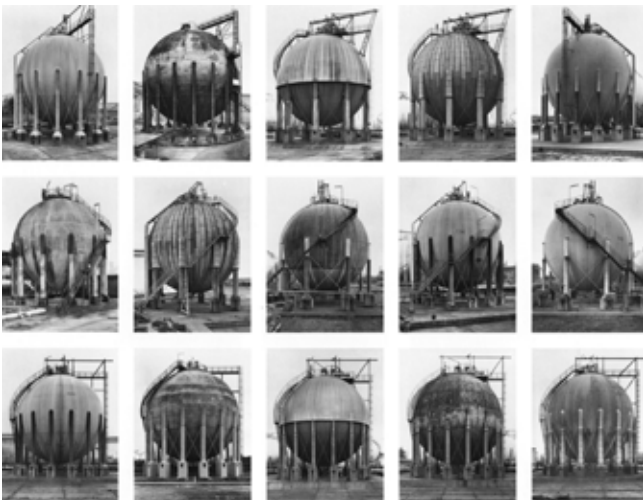

foto rhein II, andreas gursky

deze foto is aangekocht (2012) voor ruim 4,5 miljoen euro

fotoserie door Bernd en Hilla Becher (Bernd, Siegen, 20 augustus 1931 - Rostock, 22 juni 2007; Hilla, geboren Wobeser, Potsdam, 2 september 1934)

foto candida höfer

Hoe vertel je het verhaal, waarom zo?

vanuit bepaalde invalshoeken een verhaal vertellen

Door woorden, zinnen, reeksen van zinnen ontstaat een verhaal. Een boek is niets anders dan een verzameling van woorden en zinnen, betekenisvol geworden door de schrijver. Het ene boek is informatief, het andere is veel meer fictie en prikkelt onze fantasie en we kunnen ons volledig verliezen in dergelijke boeken. Fotografen zijn ook schrijvers maar dan schrijvers met het licht. Een boek lezen betekent het verhaal tot je nemen in de loop van een bepaald tijdsbestek. Een foto is echter een totaalbeeld dat niet in bepaalde achtereenvolgende chronologische tijdseenheden tot ons komt. Het beeld is er, in één keer.

Een fotograaf bedient zich niet van woorden maar van beeldelementen om 'het verhaal' te vertellen. Het verhaal van de fotograaf kan inderdaad een echt verhaal zijn, bijvoorbeeld 'kijk dat huis staat in brand'. Dat zie je vaak bij informatieve foto's, journalistieke foto's in de krant of bijvoorbeeld foto's die gebruikt worden om wetenschappelijke experimenten in beeld te brengen of gevoegd worden bij handleidingen van apparaten.

In de fotografie noemen we dat het *realisme*; de werkelijkheid wordt in beeld gebracht om te laten zien hoe de wereld eruit ziet. De beeldtaal die hierbij gehanteerd wordt zal in ieder geval recht moeten doen aan de realiteit. Vanuit dat oogpunt kunnen we ook begrijpen dat fotoredacties van kranten dan ook geen geshopte of overdreven ingrepen in foto's dulden.

Er zijn ook fotografen die een eigen verhaal willen vertellen. Een verhaal dat niet zozeer de werkelijkheid laat zien maar meer het idee, visie of emotie van de fotograaf zelf. In die persoonlijke uiting, dat we het *expressionisme* noemen, zal de fotograaf een beeldtaal gebruiken die daar het best bij past. Een fotograaf die woede in zijn beeld wil leggen zal bijvoorbeeld kiezen voor krachtige vormen en grote contrasten terwijl de fotograaf die wil ontroeren veel fijnzinniger in de beeldtaal te werk zal gaan.

Heel veel vrijetijdsfotografen maken foto's die een hoog esthetisch gehalte hebben. De schoonheid is feitelijk de inhoud. Elke onderwerp of thema wordt benaderd vanuit een schoonheidsideaal. Het is duidelijk dat een fotograaf die vanuit deze invalshoek foto's maakt de beeldelementen zodanig kiest dat die schoonheid het meest optimaal tot uitdrukking komt. Compositie en lichtvoering en materiaalweergave zullen o.a. beeldelementen zijn waar extra op gelet wordt. De fotografie die primair de esthetiek aan de orde stelt valt onder de categorie *formalisme* (vorm).

4 invalshoeken

Bij het realisme staat de werkelijkheid voorop, bij het expressionisme de fotograaf, bij het formalisme de schoonheid en bij het instrumentalisme staat het doel voorop.

het realisme

de werkelijkheid, daar gaat het om!

het expressionisme

de fotograaf, daar gaat het om!

het formalisme

de vorm, daar gaat het om!

Fotografie die gehanteerd wordt om iets 'gedaan te krijgen' valt onder het instrumentalisme. De foto wordt gemaakt om bijvoorbeeld er voor te zorgen dat een bepaald product beter verkocht wordt. Reclamefotografen zorgen er dus voor dat 'de foto verkoopt', d.w.z. dat de beeldtaal daarop ook helemaal geënt moet zijn. De World Press Photo is een prijs voor journalistieke fotografen die zoals eerder betoogd werd foto's maken om de realiteit te laten zien. Tegelijkertijd zijn het vaak ook deze foto's die misstanden in de wereld aan de kaak stellen en als zodanig daarmee ook een instrumenteel doel krijgen.

het instrumentalisme *het doel, daar gaat het om!*

Foto's worden gemaakt vanuit een bepaalde invalshoek. Je maakt bijvoorbeeld een natuurfoto om de schoonheid der dingen te laten zien. Maar je kunt ook een natuurfoto maken om de verrommeling van het landschap te laten zien. Mogelijk dat een andere fotograaf juist iets van recreatie in de natuur willen laten zien. De vraag die menig vrijetijdsfotograaf, in het kader van 'zijn beeldtaal' kan stellen is vanuit welke invalshoek hij foto's maakt. Is het de esthetica, het formalisme of Het kan geen kwaad om hier eens even bij stil te staan.

In het formalisme staan o.a. de vorm, het licht, toon en kleur en andere beeldelementen voorop om de schoonheid of esthetica tot uitdrukking te brengen. Deze fotografie wil bekoren vanwege de schoonheid. De inhoud of boodschap, het verhaal is het verhaal van de schoonheid.

Winnaar World Press Photo 2013 Paul Hansen (Zweden)

De foto kun je rangschikken onder het realisme. Edoch, de fotograaf heeft hier in esthetisch opzicht (formalisme) een sterke foto gemaakt. Wellicht dat juist de combinatie van harde realiteit en de schoonheid van vorm en licht het beeld nog schrijnender en dramatisch maakt. Nadat de prijs bekend gemaakt was, is hieromtrent een behoorlijke (wereldwijde) discussie aan de orde geweest.

20 November 2012: de oom van de tweejarige Suhaib Hijazi en de driejarige Muhammed draagt zijn neefjes naar de moskee voor de begrafenis. De kinderen kwamen om het leven door een Israëlische raket die het huis van het Palestijnse gezin verwoestte in Gaza stad. Hun vader, Fouad, kwam daarbij ook om het leven. Hij wordt gedragen op een stretcher. De moeder raakte gewond.

Deze foto is van **Eugene W. Smith** [1918 - 1978]

Smith fotografeerde begin jaren zeventig de verschrikkelijke gevolgen van de vergiftiging door de winning van kwik uit de mijnen in Minamata.

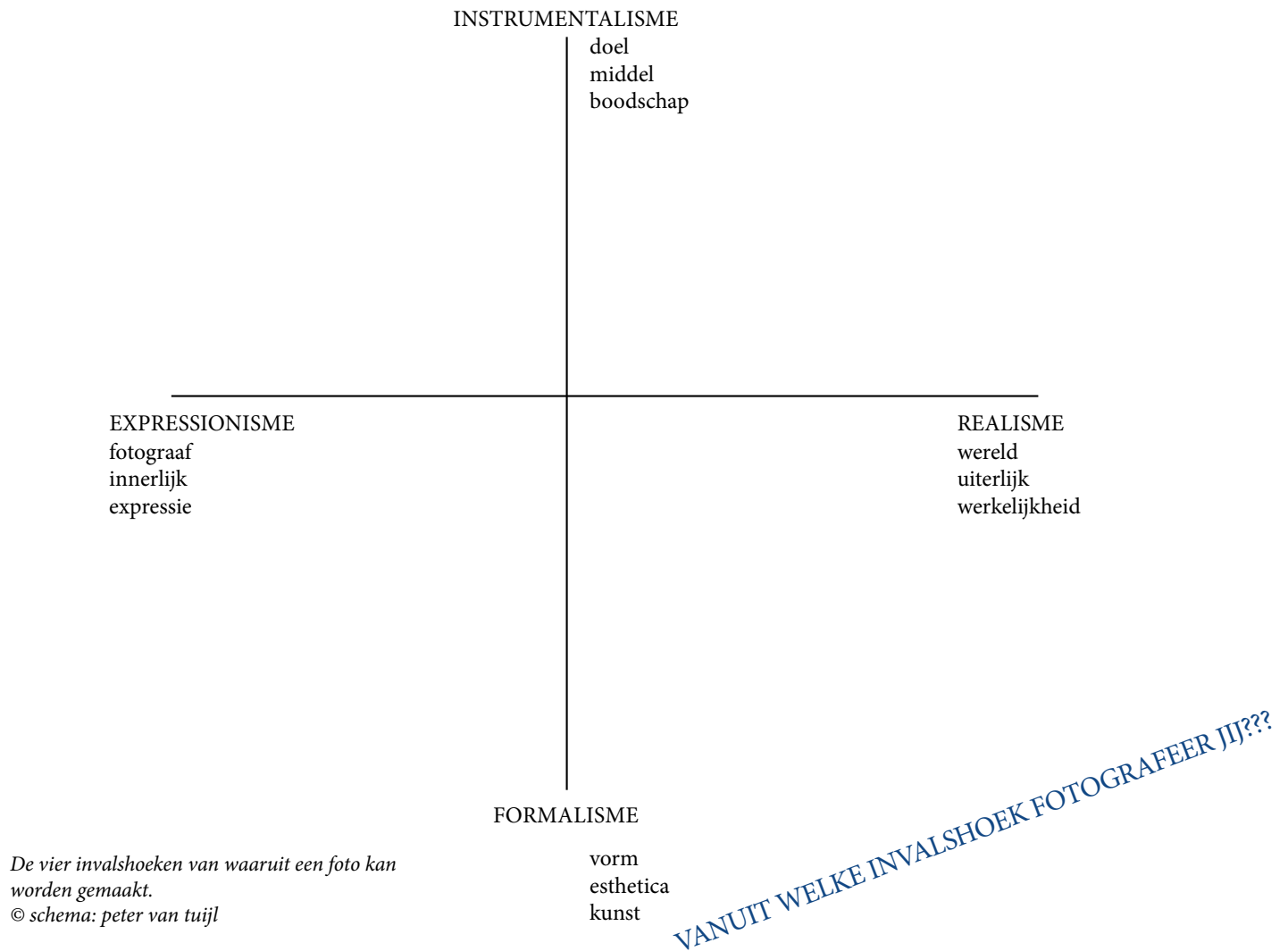
In januari 1972 werd Smith aangevallen door Chisso-medewerkers in de buurt van Tokio. Het was een poging om hem het fotograferen te beletten om daarmee verdere bekendmaking van de misstanden in Minamata en de Minamata-ziekte te stoppen. Hoewel Smith de aanval overleefde verloor hij het zicht in een van zijn ogen.

Smith en zijn Japanse vrouw woonde in de stad Minamata [1971-1973] en hij nam veel foto's voor een foto-essay waarin de effecten van de Minamata

ziekte in beeld werden gebracht. De ziekte werd veroorzaakt door een fabriek die zware metalen in het water rond Minamata loosden. Een van zijn bekendste werken, Tomoko Uemura in haar bad trok wereldwijde aandacht voor de effecten van Minamata-ziekte. Mede daardoor werden de kwikmijnen gesloten. Zeker een voorbeeld van de *instrumentele* fotografie.

Robin Hammond [1975 Nieuw Zeeland] [foto rechts is van Robin Hammond] is freelance fotograaf en ontving recent verschillende onderscheidingen o.a. voor zijn boek 'Your wounds will be named silence' waarin het verhaal van een verloren generatie in Zimbabwe wordt geschetst. Door de armoede in het land zijn er steeds meer sloppenwijken die als bron van ruzies en geweld gelden. Criminaliteit, gevechten tegen de regeringstroepen, drugskids en ziekte en dood zijn aan de orde van de dag. Bovendien worden sinds 2000 de blanken door de regeringstroepen nog nauwelijks getolereerd waardoor het werken als fotograaf ernstig bemoeilijkt wordt. In zo'n land werkt Hammond, probeert hij het vertrouwen te winnen van de plaatselijke bevolking, de armen in de sloppenwijken, niet geheel ontbloot van gevaar, eufemistisch uitgedrukt.. Hij vertelt zijn verhaal van een verloren land aan de bezoekers van de expositie, met veel betrokkenheid en bezieling. Zijn gezichtsuitdrukkingen bij de indringende foto's spreken boekdelen en tonen de pijn die hij opnieuw ervaart bij het praten over de getoonde situaties.

In welke van de vier invalshoeken passen deze foto's van Woodman en Sieff?

foto van Francesca Woodman [1958-1981]

foto van Jean-Loup Sieff [1933-2000]

De invalshoeken volgens Terry Barrett

Professor Terry Barrett is hoogleraar aan een universiteit in Texas, The College of Visual Arts and Design, en heeft verschillende boeken en publicaties over beeldtaal op zijn naam staan.

Barrett onderscheidt de volgende 'soorten' invalshoeken die te maken hebben met het doel waarmee de foto gemaakt wordt. Je zou ook kunnen zeggen met het doel waarmee de fotograaf fotografeert. Je zult zien dat de vier invalshoeken die hiervoor besproken zijn een grote gelijkenis hebben met de indeling van Barrett.

BESCHRIJVENDE FOTOGRAFIE

De foto is zoals het is. De fotograaf doet er niet toe.

Bij een pasfoto zijn de voorschriften zodanig dat er een beschrijvende foto wordt geproduceerd. Hoe het moet is zelfs verankerd in wetgeving.

VERKLARENDE FOTOGRAFIE

Door de foto wordt iets verklaard, uitgelegd. Verklarende fotografie vind je bijvoorbeeld in handleidingen maar ook wel in middelmatige kranten (bijvoorbeeld bij een foto van een plaatselijke voetbalwedstrijd). De fotograaf is in zoverre van belang dat hij over een bepaalde basisbagage moet beschikken om de foto technisch voldoende goed te maken.

Bij deze foto kun je bijvoorbeeld zien hoe de crank van een fiets gedemonteerd wordt. De foto komt uit een handleiding van een bepaald merk fiets.

Als het 'goed' is komt de beschrijvende en verklarende fotografie niet zo vaak voor in je persoonlijk portfolio of je persoonlijke verzameling foto's.

INTERPRETATIEVE FOTOGRAFIE

De fotograaf wil laten zien wat hij belangrijk vindt zonder daaraan een waardeoordeel te verbinden. Het verschijnt met de verklarende fotografie is onmiskenbaar de inbreng van de fotograaf van het WAT en het HOE. Bij deze fotografie is sprake van realisme maar ook van expressionisme.

Marxloh is een voorstad van Duisburg, bekend om zijn grote staalfabricage. Dat is de laatste decennia sterk afgenomen met als gevolg grote werkloosheid en verpaupering. Sinds een jaar of 8 is er echter een bloeiende handel in de hoofdstraten van Marxloh verschenen van bruidskleding van Turkse makelij. Er is een belangrijke transitie gaande. Ik ben sinds enkele jaren bezig om dit proces fotografisch te volgen.

ETHISCH WAARDERENDE FOTOGRAFIE

foto van Nan Goldin over de zelfkant van het leven

De fotograaf wil een statement maken. Anders dan bij de interpretatieve fotografie wil de fotograaf duidelijk zijn mening geven over een bepaald fenomeen (de toestand of misstand).

Dit soort fotografie heeft van doen met de expressie door de ogen van de fotograaf maar kan ook vallen onder het instrumentalisme.

ESTHETISCH WAARDERENDE FOTOGRAFIE

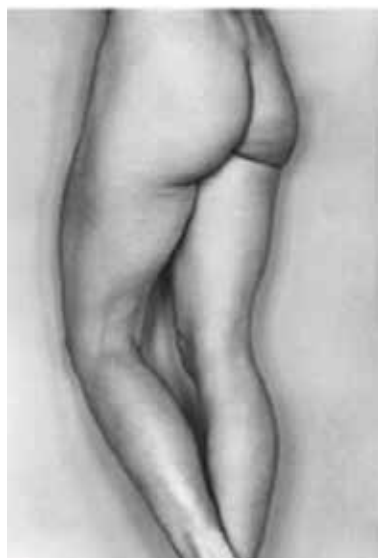

foto van Edward Weston

De fotograaf wil de schoonheid der dingen laten zien of de fotografische vertaling in termen van schoonheid.

Foto's van interieurs van kerken met een prachtige lichtval bijvoorbeeld kun je hieronder rangschikken. Maar ook de vormfotografie van naakten waar het (vaak) te doen is om de fotografische vertaling van schoonheid in vormen, lichtval en dergelijke. De vergelijking met het formalisme uit de voorgaande beschrijving van de invalshoeken kan makkelijk gemaakt worden.

Net zoals bij de vier eerder beschreven invalshoeken is het bij veel foto's voor de beschouwer niet helemaal duidelijk onder welke invalshoek je een foto zou moeten laten vallen. Er kunnen meerdere redenen zijn waarom een foto gemaakt is. Maar als het gaat om inhoudsduiding is het goed de WAAROM-vraag m.b.t. de invalshoeken te stellen.

Mijn verhaal vertellen

Ik wil graag verhalen vertellen met mijn foto's, over hoe ik iets beleef, wat ik van iets vind

Kira Wuck is een jonge dichter. In de nacht van de Poëzie, 30 juni 2012, trad ze op in Bredevoort Boekenstad. Ze las een aantal gedichten voor. De dichter maakte niet alleen op mij indruk. Ze kreeg steeds veel bijval, uitgedrukt in fors applaus nadat ze weer een gedicht had voorgelezen. Maar ik vond haar gedichten wel een beetje vreemd, of misschien moet ik zeggen verwarrend. Verwarrend omdat steeds allerlei tegenstellingen werden opgeroepen, tegenstellingen van werkelijkheid en fictie. De ene zin zo uit het alledaagse leven, de andere zin een volkomen onbestaanbaar gedachtenspinsel. Verwarrend maar ook spannend, uitdagend en voelbaar als een worsteling. Twee werelden die zich in haar hoofd afspeelden en vertolkt in haar gedichten. Zowel de gedichten als Kira, zoals ze daar op het podium stond, hadden iets kwetsbaars.

Na afloop van haar voordracht vroeg ik haar of ik een portret mocht maken. Ik wilde dat dubbele, dat verwarrende, die twee werelden én het kwetsbare in het portret vast te leggen. Ik had maar een paar minuten. Het takje met blad en zonder, dat had ik snel gevonden, ogen sluiten is kwetsbaar en overgave, tenslotte om de twee werelden nog meer te benadrukken de hand voor een gesloten oog. Het verhaal is verteld, mijn interpretatie van Kira en haar gedichten.

Ze vond de foto veelzeggend en wilde hem gebruiken op de achterkant van haar eerste dichtbundel Finse Meisjes [2012, Podium]. Dat vind ik prima, ik ben er zelfs trots op.

Remco Campert over Finse Meisjes.

'Bijzondere poëzie vol onverwachte beelden, die mijn geroutineerde zondag op een aangename manier op losse schroeven zette.'

Ik dwaal graag door buurten en plekken die je als volksbuurt zou kunnen betitelen. In die buurten gebeurt er nogal eens wat, gewoon buiten op de stoep, het pleintje of het parkje. Ik maak graag foto's die iets laten zien van de mensen in die buurt, hoe ze eruit zien wat ze doen en dergelijke. Dat betekent dat het vaak gewone foto's zijn. Die foto's krijgen eigenlijk pas betekenis als de buurt verdwijnt, er anders uit komt te zien. En dat gebeurt gegarandeerd. De samenleving, en hier kun je dat woord letterlijk nemen, verandert elke 20 à 25 jaar zichtbaar. Mode vertaalt in kleding en haardracht bijvoorbeeld. Maar goed ik ben er ook wel op uit om wat speciale straatfoto's te maken. Straatfoto's die te maken hebben met bijvoorbeeld relaties, interacties en situaties. Dan gaat het soms maar om een blik, een moment. In dit geval zag ik de twee mannen met elkaar in gesprek. Zonder heftigheid wilde de een de ander overtuigen van iets. Ik drentelde om hen heen en schoot wat foto's. Ja ze zagen me wel maar kennelijk stoorde ik hen niet. Ja de moeilijkheid in zo'n geval is altijd dicht erop en toch niet 'zichtbaar'. Kort erop moet wel met mijn groothoek die ik graag gebruik om de foto's een zekere directheid en betrokkenheid te geven. Enfin, de foto met de opgeheven hand gaf het meest duidelijke beeld van de discussie en overtuiging. Dat daar op dat moment nog een moeder met kind passeert die met zijn beentjes de afvalbak lijkt te 'dragen' is toeval en mag gerekend worden onder fotografengeluk. Zowel met moeder en kind als met de man op de achtergrond ben ik wel blij. Als op de foto alleen de twee mannen zouden hebben gestaan gaat er veel van de dynamiek en de inhoud verloren en zou het op elkaar gericht zijn, de interactie, niet zo sterk zijn. Anders gezegd een kussend paartje in een volle straat levert een heel andere inhoud of gevoel op als hetzelfde paartje in een verlaten straat. Overigens ook de stok van de man en het zitten van de andere man op een soort van Amsterdammetje (dat is het natuurlijk niet want de foto is in Barcelona gemaakt) heeft ook nog wel iets als het gaat om de discussie; ze lijken er de tijd voor te nemen.

de werkelijkheid - - de foto

MET DAARTUSSEN DE BEELDELEMENTEN

Wat heeft een fotograaf feitelijk tot zijn beschikking als het gaat om een onderwerp naar zijn hand te zetten en te vertalen in een beeld, de foto. Het begint bijvoorbeeld al met de keuze voor het objectief en wat de fotograaf binnen het kader wil plaatsen. Wat neemt hij wel of niet mee in zijn beeld. Maakt hij doorsnijdingen aan bijvoorbeeld de zijkanten van het kader, zet hij iets op de voorgrond, maakt hij de foto in kleur of in zwart-wit, etc., etc.. Allemaal keuzes die uiteindelijk als beeldelementen de foto bepalen. Laten we de beeldelementen eens op een rijtje zetten.

Beeldelementen

Ik maak onderscheid in drie 'soorten' beeldelementen:

- **Omstandigheden**
- **Compositie**
- **Techniek**

Omstandigheden: Hieronder vallen het (soort) licht en lichtrichting bijvoorbeeld tegenlicht of strijklicht. Andere beeldelementen (die deels ook met de techniek van doen hebben) zijn de toon, contrasten, textuur of materiaalweergave en het moment of tijdstip van de foto

Compositie: Hier speelt o.a. de vorm een rol bijvoorbeeld een centrale compositie of juist een decentrale compositie, symmetrisch of bijvoorbeeld overall. Ook het kader, de lijnwerking, het perspectief e.d. spelen een rol in de compositie.

Techniek: Hierbij kun je denken aan o.a. objectiefkeuze, diafragma, zwart-wit of kleur, structuur van afdrukpapier en presentatievorm (bijvoorbeeld wel of geen passe-partout). Ook een manipulatie vooraf bij de opname of achteraf met behulp van de computer of bijvoorbeeld een montage techniek kan een fotograaf toepassen om 'zijn verhaal te vertellen'.

Hierna staat een schema van de belangrijkste beeldelementen met het mogelijke 'effect' op het beeld.

BEELDELEMENTEN

COMPOSITIE		EFFECT OP HET BEELD
compositievorm	centraal	harmonie, centrum
	decentraal	spanning
	symmetrisch	rust, evenwicht, balans
	overall	geen specifieke aandacht
kader	open	werkt buiten kader door
	gesloten	blijft binnen kader
lijnwerking	echte of denkbeeldige lijnen (lichtrichting). horizontaal, verticaal, diagonaal en S-kronkel	veroorzaakt o.a. spanning, rust, monumentaal etc.
Ruimte en perspectief	voorground – achtergrond ruimtelijkheid	door contrast, kleur, standpunt, zichtlijnen, etc
Picturaal of lineair		zekere zakelijkheid versus romantiserend beeld
Ritme en patronen	onderbreking ook effect	het oog leidend door het beeld
LICHT		
Soort licht	hard licht, diffuus, flits, bestaand	sfeerbepalend, verdeling licht, ruimtewerking, licht/donker verhouding
Lichtrichting	strijklicht, tegenlicht, opvallend	
TOON en KLEUR		
	contrasten, warme/koude kleuren, verzadiging/	accenten, ruimtelijkheid, sfeerbepalend, psychologisch
TEXTUUR	materie	definitie en/of voelbaar maken van materiaal
TIJD	beslissend moment of tijdsbeeld	alles op het goede moment in de foto. morgen is het anders
MANIPULATIE	vooraf, tijdens of na opname	iets (extra's) vertellen
TECHNIEK	scherp, onscherp, objectief, zwart/wit, printerpapier, etc	

In de twee foto's hierboven zijn de lijnen en vlakken (compositie) en ook het licht belangrijk.

Bij het portret de scherpste en onscherpte en bij het treintaferaal het moment waarop de blikrichtingen door de foto 'dwalen'

charlie, painter in toulon

tiernemoeder, alleen met haar twee kinderen

Met beeldelementen kan de fotograaf zijn beeld betekenis geven net zoals een schrijver met woorden en zinnen betekenis geeft aan een boek.

wat voorbeelden van het effect van beeldelementen op de inhoud van de foto

licht en lichtrichting [clair obscure][sfeer]

licht en lichtrichting [opvallend][directheid]

licht en lichtrichting [tegenlicht][ruimtelijkheid]

compositie [centraal][evenwicht harmonie balans]
foto peter van tuijl

compositie [overall][veelheid, gelijkheid, massa]
kader [open] [nog veel meer]

compositie [decentraal, diagonaal] [spanning]
foto peter van tuijl

fotografen op deze pagina onbekend tenzij anders
vermeld. bron internet

Pieter Hugo [techniek]

John Stezaker [manipulatie]

Sergio Larraine [tijd, beslissende moment]

OPDRACHT

Welk of welke beeldelementen geven de foto van Wolfgang Tillmans een extra accent v.w.b. de inhoud.

Gilbert Garcin [manipulatie]

Wolfgang Tillmans [.....]

BEELDTAAL EN HET GENRE

In de fotografie zijn er veel verschillende categorieën en subcategorieën te onderscheiden, de genres. In het kader van dit dictaat onderscheid ik een aantal genres in hoofdlijnen. Daarmee wordt dus voorbijgegaan aan de sub genres die vaak weer als een genre op zich kunnen worden beschouwd. Als je bijvoorbeeld NATUUR als genre betiteld kun daarbinnen een aantal subs onderscheiden zoals onder andere het landschap, dierenrijk, plantenrijk, onderwaterfotografie en macro. Binnen elk sub genre zullen er andere accenten of nuances zijn t.a.v. de beeldtaal die gehanteerd wordt. Als je een fervente macrofotograaf bent, zal je na moeten gaan welke aspecten van de beeldtaal daarvoor heel specifiek zijn. Bijvoorbeeld het 'beeldelementenpaar scherp/onscherp' speelt doorgaans een expliciete rol in de macrofotografie. Uiteraard niet uitsluitend, want er zijn er meer. Als het gaat om macrofotografie waarbij bijvoorbeeld (levende) insecten worden gefotografeerd zal het beeldelement tijd ook een belangrijk aspect zijn terwijl dat bijvoorbeeld in de architectuurfotografie doorgaans een minder belangrijke rol speelt. Op deze manier kun je kijken welke beeldelementen voor een bepaald genre belangrijk lijken.

Voor enkele genres staan hiernaast specifieke beeldelementen die in dat type foto's wat vaker een rol (kunnen) spelen.

Oscar Voch stillevens

David Chancellor met een foto uit de serie bush landschap

Doron Gild portret

Andreas Meichsner architectuur

Bepaalde beeldelementen komen in bepaalde genres vaker voor. Daarover nadenken kan je helpen bij het maken van foto's maar ook bij het bespreken van foto's.

<i>Genre</i>	<i>Accenten beeldaspecten/beeldelementen</i>	<i>Zorgt m.n. voor (als verhaal of gevoelens/emoties)</i>
Landschap	/kader: vaak open kader/lijnen en vlakken in de compositie/ruimte en perspectief/licht/lichtrichting	Ruimtelijkheid en sfeer
Portret	/textuur en huidweergave/de toon/tijd/soort licht en lichtrichting/techniek zoals scherptediepte, scherppte en onscherpte/	Een verhaal over het 'leven', wie of wat men is. Specifiek over die ene persoon of meer in het algemeen over mensen.
Documentaire	/tijd/compositie in termen waar staat wat/toon en kleur/	Een verhaal, een betekenis over een fenomeen, voorval of verschijnsel
Stilleven	/compositie/ruimte en perspectief/licht/textuur/techniek/	Wil de relatie tussen en de betekenis van de dingen laten zien. Dat kan schoonheid zijn of als illustratie (bij een verhaal of gedicht) maar ook bijvoorbeeld de betekenis aan de kaak stellen of marginaliseren of zelfs een nieuwe betekenis aan een object geven.
Architectuur	/ruimte en perspectief/licht/toon en kleur/compositie/techniek o.a. objectiefkeuze/	Nadruk op de vorm, de relaties in vormen. Soms ook de betekenis die het voor mensen feitelijk kan hebben (het gebruik of de functionaliteit). Vaak esthetiek en/of informatief.
Sport	/tijd/techniek/	Het beslissende moment. Het ultieme van de actie of bijvoorbeeld de concentratie. De essentie van die sport of die wedstrijd. Vaak informatief maar ook de emotie in de sport.
Mode	/toon/kleur/licht/textuur/techniek	Tijdsbeeld en stijlkenmerken. Emoties voor de markt.

Stacy Kranitz documentair

Patrick Swirc mode

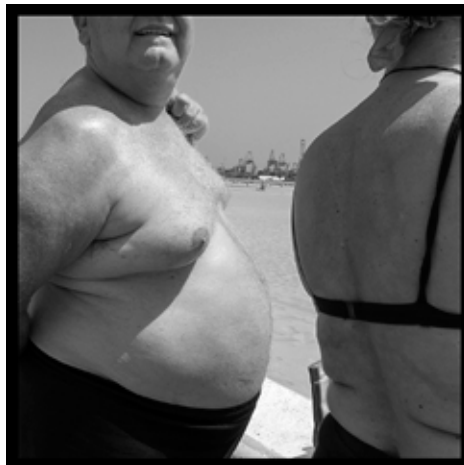
Rick Osentoski, sport

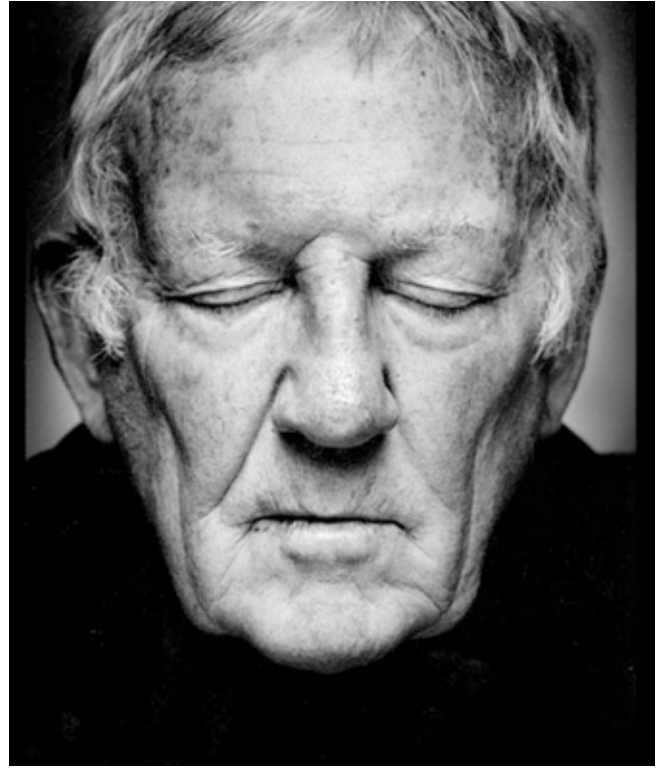
BEELDTAAL EN DE STIJL VAN DE FOTOGRAAF

ontwikkelen een eigen beeldtaal

Het vertrekpunt voor een fotograaf is zijn onderwerp of het thema dat hij zichtbaar wil maken en waarover hij iets wil 'vertellen' of wil 'verbeelden'. Tussen dat onderwerp en de uiteindelijke foto of foto's is de fotograaf de enige aanwezige die wikt en weegt en uiteindelijk kiest. Hij maakt gebruik van *die* camera met *dat* objectief, kiest het kader, bepaalt de verdere vormgeving (compositie), het moment, etc, etc. Ook in de afwerking worden nog verschillende keuzes gemaakt, bijvoorbeeld zwart-wit of kleur, die maken dat foto's herkend worden als zijnde typisch een foto van die of die. De fotograaf heeft een eigen stijl ontwikkeld die naast de interesse voor bepaalde genres, onderwerpen of thema's bepalend zijn voor zijn werk. Zijn werk wordt meer eenduidig en de bedoeling die de fotograaf met zijn foto's heeft, is doorgaans beter te begrijpen. Een herkenbare stijl maakt ook dat een fotograaf eerder een opdracht krijgt omdat men weet wat men verwachten kan. Het eigen fotografisch gezicht is ook weer van belang bijvoorbeeld voor een krant of magazine. Een fotograaf van de Telegraaf zal niet zo snel voor de Volkskrant of Trouw worden gevraagd.

Zowel binnen de professionele fotowereld als in de vrijetijdsvotografie zijn er veel fotografen met een eigen herkenbare stijl van fotograferen. De fotografen hebben een beeldtaal ontwikkeld die als norm voor hun foto's geldt. Het kijken naar deze foto's kan je veel leren over beeldtaal en daarmee ook voor je eigen fotografie van betekenis zijn. De voorbeelden met de opmerkingen daarbij illustreren dat hopelijk in voldoende mate.

STEPHAN VANFLETEREN (1969)

ZIJN PORTRETten

- vierkant
- zwart-wit
- scherpte-onscherpte
- scherptediepte
- laat zoveel mogelijk weg
- ogen essentieel

<http://stephanvanfleteren.com>

SALLY MANN (1951)

Haar vingertoppen zijn aangetast door chemicaliën, de nagels zwart door zilvernitraat. Sinds tien jaar gebruikt Mann het natte collodium-procédé, een verouderd fotografisch proces waarbij glasnegatieven enkele minuten voor de opname lichtgevoelig worden gemaakt en nat in de camera gaan. Hoe droger de platen, hoe geringer de gevoeligheid. Mann heeft een voorkeur voor het onvolmaakte. “Ik heb geen belichtingsmeter en geen sluiters. Ik hou, heel primitief, mijn hand voor de lens. Wat mis kan gaan, gaat mis. Dat alles zorgt er voor dat mijn negatieven een eigen, onvoorspelbaar karakter hebben. Dat wil ik zo. Ik ben als de dood dat ik deze techniek ooit leer te perfectioneren.”

HAAR LANDSCHAPPEN

- oude techniek
- natte plaat, collodium
- lange belichting
- onscherpte, picturaal
- toon

<http://sallymann.com/>

SABINE WEISS

- opvallend hoofdelement (elementen)
- dynamisch krachtig
- centrale compositie hoofdelement
- vaak staande beelden
- monumentaal, geeft een belangrijkheid aan het onderwerp

De Frans-Zwitserse fotografe Sabine Weiss [1924], tijdgenote van grote fotojournalisten als Willy Ronis, Robert Doisneau, Henri Carter-Bresson en Édouard Boubat, begon na de studie in Genève haar carrière in 1946 als assistente bij de bekende Parijse modefotograaf Willy Maywald. Bego jaren vijftig verruilde ze de wereld van de reclamefotografie voor die van reportage- en nieuwsfoto's.

Sabine Weiss

"It's a chance to talk to anybody, to travel and meet different people. Photography opens so many doors!"

<http://sabineweissphotographie.com/>

ROBERT MAPPLETHORPE (1946 - 1989)

<http://www.mapplethorpe.org/>

- materiaal of huidweergave, textuur
- fijnheid in toonschaal
- weinig in beeld, geen afleiders
- simpele compositie, vaak centraal

Uit de biografie die Patricia Morrisroe over fotograaf Robert Mapplethorpe (1946-1989) schreef.

Robert Mapplethorpe was een van degenen die het wilde leven op obsessieve wijze praktiseerden. Hij bracht geen dag door zonder harddrugs en zijn nachten besteedde hij in SM-hocclubs als de Mineshaft (de mijnschacht), waar de martelkamers altijd in bedrijf waren. 'Wie was er vannacht nog meer, behalve Robert Mapplethorpe?' was een standaardgrapje onder de vaste klanten van de Mineshaft. Het waren de jaren zeventig, toen de homoscene inclusief haar meer extreme onderafdelingen in New York een snelle expansie doormaakte, gevolgd door de jaren tachtig, die in het onheilspellende teken stonden van aids. Aanvankelijk beschouwde Mapplethorpe fotografie nauwelijks als kunstvorm. Dit veranderde pas onder invloed van zijn mecenas en geliefde Sam Wagstaff, een van de grootste fotoverzamelaars van de Verenigde Staten, die iets zag in de polaroids die Mapplethorpe met een geleende camera maakte om zijn erotische avonturen te documenteren.

MAIKA ELAN

1986 VIETNAM

foto's uit de serie

HERE COMES THE THAIPUSAM

<http://www.maikaelan.com/>

- concept, idee, experiment
- niet een echt hoofdelement
- lineair en picturaal effect door dubbelbeelden
- kleur

“Thaipusam staat bekend als een zeer raadselachtige festival - mysterieus en waanzinnig. Ik had er wel foto's van gezien die me deden denken aan een pelgrimstocht van een vervlogen tijdperk.

Ik besloot om te experimenteren. Voordat ik naar het festival ging heb ik een aantal filmrolletjes volgeschoten met beelden uit hedendaagse tijdschriften en vervolgens heb ik die films weer gebruikt om het festival te fotograferen. Ik was nieuwsgierig naar het resultaat. Zou het zo zijn dat de vermenging van culturen, zoals ik dat wilde, tot uitdrukking kwam. Het is niet mijn doel geweest om mooie beelden te maken maar juist het mysterieuze van het festival en de vermenging van culturen te laten zien”.

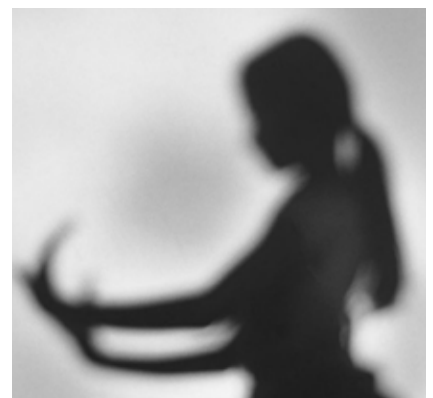
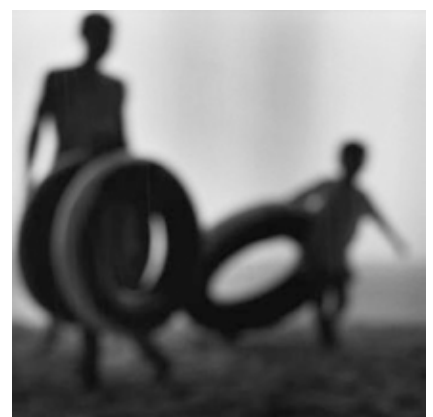

LAURENCE LEBLANC

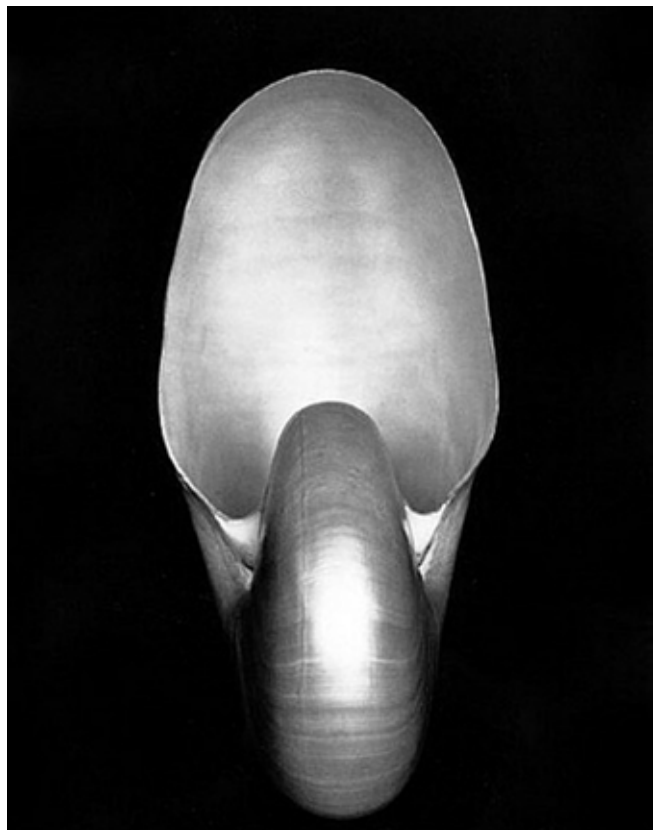
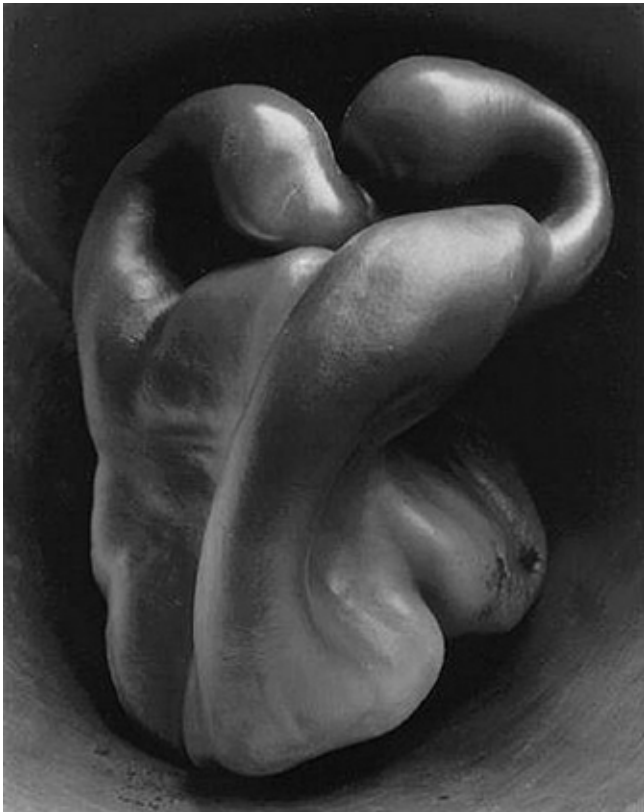
1967, PARIJS

- omfloerst, picturaal
- tijd
- sociaal documentair sfeer
- nodigt uit tot interpretatie

http://www.galerievu.com/artiste.php?id_photographe=20

EDWARD WESTON

- scherpte
- textuur, materiaalweergave, detailfijnheid
- contrast, toonschakeringen
- suggestieve vormen
- hoofdelementen
- lichtvoering

1886-1958

<http://www.edward-weston.com/>

[1954]

JAN BANNING

- centrale compositie
- hoofdelement (persoon) prominent en met contact
 - veel details die verwijzend zijn
 - neutraal licht

<http://www.janbanning.com/>

RON GESSEL

Kortenhoef, Nederland

fotograaf en art-director, reclamewereld

- licht
- nabewerking - sfeer
- compositie hoofdelement(en) vaak centraal

<http://www.rongessel.nl/home/>

KIM BOSKE

[1978, Hilversum]

[titel van het werk is *new york*]

- verfijnde structuur
- detaillering
- licht - tinten
- geheimzinnig en ook puurheid

Hoe ervaren we tijd en ruimte? Kim Boske legt het landschap vast vanuit verschillende invalshoeken en op verschillende momenten. Door deze, laag over laag, in één beeld samen te voegen probeert ze een essentiële kwaliteit van de veranderlijke realiteit vast te leggen; een kwaliteit die verloren gaat in het eenduidige, bevroren beeld. Zo onderzoekt ze hoe onze eigen beweging door tijd en ruimte ons perspectief op de wereld beïnvloedt.

<http://www.kimboske.com/>

MARTIN PARR

23 mei 1952, Epsom Engeland

Martin Parr is fotograaf, verzamelaar en docent aan de universiteit. Na zijn studie fotografie werkte hij als journalistiek beroepsfotograaf en docent. Een van zijn eerste series 'Bad Weather' in zwart-wit oogstte al meteen bijval omdat hij een alledaags onderwerp met een zekere overdrevenheid had gefotografeerd. Door te overdrijven worden de foto's van Parr humorvol, vreemd, schurend en tonen ze ons iets van het hedonisme dat in de mens in meer of mindere mate aanwezig is. Onderwerpen als consumentisme, toerisme, massacultuur, en de wijze waarop we samenleven worden zodanig in beeld gebracht dat een glimlach verschijnt op onze gezichten totdat we ons realiseren dat we het zelf zijn die Parr ons toont. De foto's die je hier ziet is recent werk ("Barcelona, a city enjoying a massive tourist renaissance").

- uitgesproken kleur (althans nu)
- close ups, veel individuele mensen
- het moment
- veel te zien
- verschillende acties

<http://www.martinparr.com/>

BEELDTAAL EN JOUW KEUZES

Dezelfde persoon, verschillende verhalen.

Je foto begint met kiezen en eindigt daarmee vaak ook!

Als iemand met de 'hobby fotografie' begint is er meestal geen sprake van een bepaalde voorkeur voor een genre of onderwerp, laat staan dat een beginnende fotograaf werkt aan een bepaald thema. Veelal zal men zich in het begin richten op de techniek zoals gebruik van diafragma voorkeuze, sluitertijd, iso-waarden e.d.. Als het gaat om het hebben of opbouwen van een hobby zal dan vaak de beeldbewerking aan bod komen. In dit kader, in een lezing en inleiding over beeldtaal voor vrijetijdsfotografen aangesloten bij de Fotobond, is het nauwelijks nog nodig het traject van 'beginner tot gevorderdere' te schetsen. Toch is er kennelijk een moment dat beeldtaal voor de vrijetijdsfotograaf expliciet van belang wordt.

Dat is het moment dat de fotograaf zich nadrukkelijk profileert als beeldverteller. Als de fotograaf wil laten zien wat in een bepaald onderwerp of thema belangrijk is om te vangen in beelden vanuit een persoonlijke betrokkenheid.

De reeks of serie foto's die over een bepaald onderwerp of thema wordt gemaakt zal een zekere consistentie moeten hebben hoe de inhoud wordt getoond. In het begin van deze inleiding stelde ik al dat het de fotograaf is die zijn onderwerp (het wat) op een bepaalde manier uitwerkt (het hoe) en daarmee zijn verhaal vertelt.

helden ver weg en dichtbij associatieve serie

Het maken van een serie zal je 'meer dwingen' tot het kiezen van een bepaalde uitdrukkingsvorm, specifieke keuzes t.a.v. lichtgebruik bijvoorbeeld. In het maken van serie over landschappen, zal je in het maken van een serie beter doen inzien wat de betekenis van het licht kan zijn en welke lichtsoort of lichtrichting het meest gewenst is voor wat jij van dat landschap wilt benadrukken. Het troosteloze landschap zal het doorgaans van diffuus licht moeten hebben terwijl voor een krachtig landschap waarin de groteske contouren van bergen tot uitdrukking moet komen heel ander licht, bijvoorbeeld tegenlicht, gewenst is. Het licht als één van de beeldelementen pas je toe om de inhoud (troosteloos of juist krachtig) om te zetten in een 'sprekend' beeld. 'Zo hard als graniet' laat je niet zien met weinig accentuerend licht (zoals diffuus licht) maar met krachtig strijklicht of opvallend licht, liefst wat laat op de dag zodat de zon laag staat en in de schaduwpartijen de textuur van het graniet 'voelbaar' wordt en het materiaal tot leven brengt. Seriematig werken zorgt ervoor dat je het toepassen van beeldelementen in relatie tot de inhoud onder de knie krijgt en bezig bent met het ontwikkelen van je eigen beeldtaal.

Een goed begin is 'het zelfonderzoek'. Je kiest uit je foto's van het afgelopen jaar er een stuk of tien die je goede of fijne foto's vindt. Als je een fotograaf bent die van alles en nog wat heeft gefotografeerd kan het al gauw een ratjetoe aan beelden zijn. In dat geval is het beter om de foto's enigszins te groeperen naar genre. Bij elke foto maak je een lijstje van de beeldelementen die het meest bepalend zijn voor die foto. Verder schrijf je bij elke foto op wat je bedoeling van de foto was. Wat wilde je eigenlijk laten zien, met andere woorden wat is de inhoud van de foto volgens jou. Je rondt het onderzoekje af door per foto na te gaan of er beeldelementen zijn die je

niet hebt toegepast maar die achteraf gezien het beeld (wellicht) ten goede had kunnen komen.

Je moet niet te snel tevreden zijn met je eigen antwoorden. Als je steeds opschrijft omdat ik dat mooi vind, helpt je dat niet echt verder. Dan zou je je moeten afvragen wat mooi voor jou betekent. Waarom is iets mooi, komt dat omdat het meisje of de bloem die gefotografeerd is mooi is of zijn er andere redenen om de foto mooi te vinden. Bovendien, en dat is misschien nog wel van meer belang, is mooi een persoonlijk waardeoordeel. Het heeft met persoonlijke smaak te maken en niet zozeer met de algemene waarde of norm wat schoonheid is. Als je dingen mooi vindt, betekent dat ook dat je dingen niet mooi vindt. De uitspraak 'dat is mooi' doodt derhalve elke inhoudelijke discussie net zoals de uitspraak 'ik vind dat niet mooi'. Ik realiseer me wel dat fotografen die fotograferen vanuit de invalshoek 'formalisme' de waarde schoonheid aan een beeld geven en er niet zozeer sprake is van een andere inhoud. Die fotografen zou ik juist willen aangeven dat schoonheid in de fotografie, de esthetica, berust op een aantal formele aspecten uit de reeks van beeldelementen. Schoonheid is iets anders dan de term 'ik vind dat mooi'.

Na dit 'zelfonderzoek' kun je verder gaan door een nieuwe serie voor te bereiden. Je moet wel een serie bedenken die bij je past. Met andere woorden als natuur of bijvoorbeeld landschap een genre is dat je tot nu toe veelvuldig fotografeert, stap dan nu niet zonder reden over op bijvoorbeeld straatfoto's. De spreuk 'schoenmaker blijf (voorlopig) bij je leest' is ook hier van toepassing. Juist in die serie (of series) binnen het vertrouwde genre ga je werken aan de (verdere) ontwikkeling van jouw beeldtaal!

Meerdere foto's helpen bij het uitdiepen van je onderwerp of thema en bij

Als je een bepaald onderwerp fotografeert is het zinvol om daarvan meerdere foto's te maken. Later kun je uit de reeks foto's via het beeldscherm of afgedrukte kleine proefopnamen de uiteindelijke keuze maken.

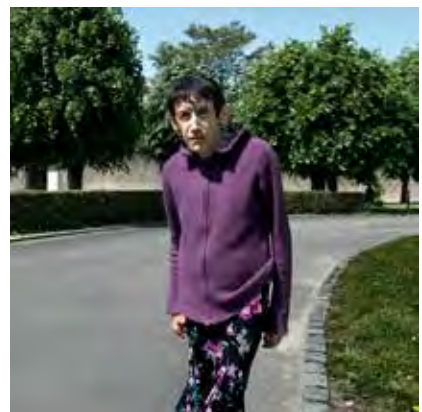
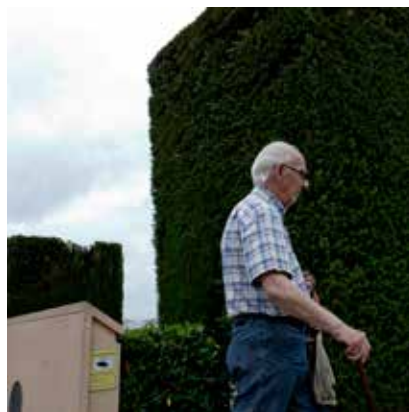
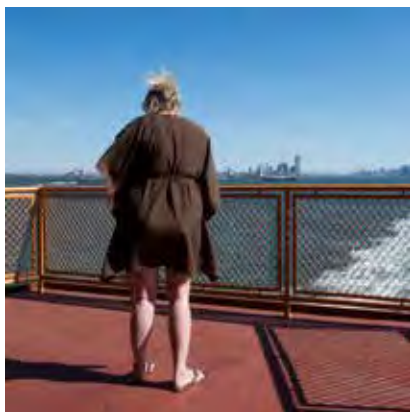
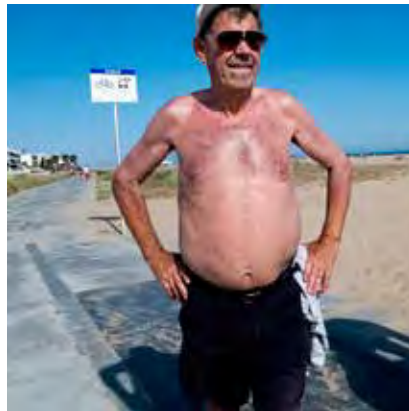
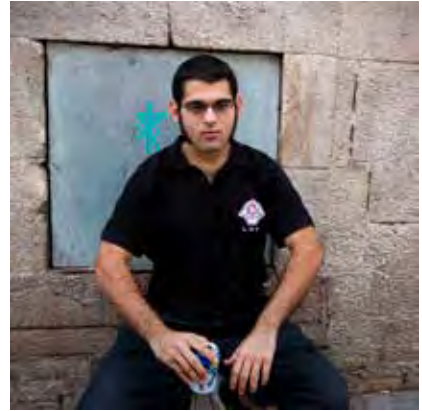
Door meerdere foto's te maken diep je het onderwerp zowel fotografisch (qua vorm en techniek) als inhoudelijk uit. Het kan best zijn dat je uiteindelijk alleen tevreden bent met één foto. Dat die ene foto het verhaal dat je wilt vertellen, perfect laat zien.

Bij series ga je foto's combineren. Meestal moet je een doel en een plan hebben. Vaak doe je er een langere periode over maar het hoeft niet. Stel dat je op een middag besluit om licht en glas te gaan fotograferen dan kan het best zijn dat dit een serie van 3 foto's oplevert en dat je verder nooit meer met dit onderwerp aan de slag gaat. Maar als je bijvoorbeeld als onderwerp het opgroeiende kind in verschillende soorten buurten zou nemen, dan zal je daarvoor maanden, zo niet jaren uittrekken.

onduidelijke mannen en vrouwen

de verdere ontwikkeling van de beeltaal

onduidelijke mannen en vrouwen

SERIES

Waarom een serie?

Was Rineke Dijkstra net zo beroemd geworden als ze destijds het bij slechts één foto van een puber op het strand had gelaten? Ik betwijfel dat ten eerste. Juist in die reeks van jongens en meisjes tegen een neutrale en objectieve ‘standaardachtergrond’ ontsluitte zij de complexiteit van de puber. Zo plaatste ze eenvormigheid naast diversiteit, verlegenheid naast een stoer uiterlijk of onbeholpenheid naast een houding van ‘ik weet wel wat ik wil’. Zelfs de badkleding die de pubers o.a. in Polen, België en Amerika droegen, vertelde iets over ‘de verschillen in mode en cultuur’.

Je kunt twijfelen over de betekenis van het oeroude cliché ‘één foto vertelt meer dan duizend woorden’ maar zeker is wel dat een fotograaf nog veel meer kan vertellen met een reeks foto’s. Met een serie kun je verschillen uitvergrooten, of juist overeenkomsten benadrukken, meer diepgang aan je verhaal geven of verschillende kanten laten zien. Als je aan een serie werkt, ga je bijna als vanzelf meer aandacht besteden aan de afzonderlijke foto’s. Wat is de waarde van een volgende foto in de serie; is er sprake van nieuwwaarde of juist van een herhaling van zetten en voeg je een kopie van een eerdere foto toe? Naast de verdieping zal een serie in het algemeen meer mogelijkheden bieden om de context te laten zien of complexe ideeën om te zetten in beeldende verhalen. Redenen te over om eens gedurende langere tijd met een onderwerp of thematiek aan de slag te gaan.

Wat is een serie?

In ieder geval meerdere foto’s die samengebracht zijn met een bepaald doel en daardoor voor de fotograaf een samenhangend geheel vormen. Dat zou een gebeurtenis kunnen zijn, bijvoorbeeld de eerste schooldag, maar evenzeer een verhaal dat minder direct aan een bepaald moment is gekoppeld zoals het multiculturele in een wijk of de gevolgen van de hoge werkloosheid in een bepaalde streek. En natuurlijk, ook de esthetiek of schoonheid kan als uitgangspunt voor een serie gelden. In clubs die ik begeleid komt stevast de vraag hoe groot een serie moet zijn. Er bestaat alleen een kwalitatief antwoord: namelijk zo groot dat ‘het verhaal’ verteld wordt en het spannend blijft. Een feit is dat in series groter dan een stuk of acht foto’s het moeilijk wordt om de aandacht van de beschouwer vast te houden. Er treden inhoudelijk doublures op en ook in de vormtaal wordt het vaak meer van hetzelfde. In series waarin de vorm heel bepalend is, zal dat eerder het geval zijn als in series waarin een verhaal aan de orde is.

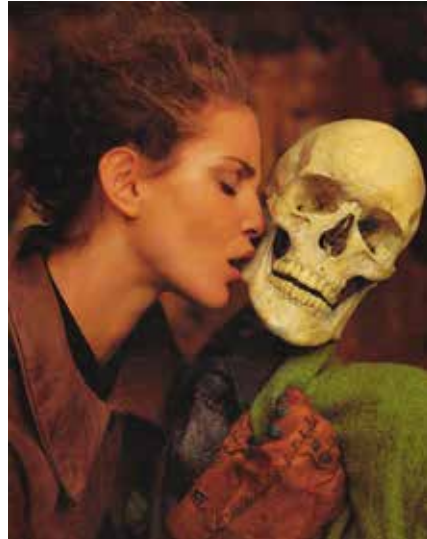
uit het project doublepages, foto's gecombineerd op een dubbele boekpagina

Werkwijze

Als je aan een wat langdurige serie gaat werken begin je met een basisidee, zowel inhoudelijk als visueel. Het helpt je als je een lijstje maakt welke aspecten je in ieder geval wilt laten zien en welke vorm of vormen je daarbij in eerste instantie wilt hanteren. Op basis van inhoud en vorm bepaal je ook de techniek waarmee je aanvankelijk aan de slag gaat. Tijdens het werken aan de serie zal echter het basisidee op onderdelen bijgesteld worden omdat je nieuwe gezichtspunten ontdekt of omdat het werken in de praktijk je weer op nieuwe ideeën brengt. Laat ook je gevoel een beetje de vrije loop bij het maken van je foto's, zeker in de eerste periode.

Maak tussendoor kleine afdrukjes, schuif met de fotootjes, durf ook er eens wat uit te laten, bevraag je zelf over de meerwaarde van de ene foto t.o.v. de andere. Dat werken met concreet materiaal tussendoor biedt ook de mogelijkheid nog eens na te gaan of je nog belangrijke foto's mist die niet in je oorspronkelijke basisidee zaten. Ook heel verfrissend kan het zijn om iemand anders, ook een niet-fotograaf, naar je 'serie in wording' te laten kijken en te vragen om een reactie naar de inhoud. Laat de serie even rusten en denk in die periode na over de facetten van je serie zonder dat je de foto's erbij pakt. Daarmee wordt duidelijk wat de dragers of sleutelfoto's van de serie zijn. In die tussenfase komt ook de keuze voor de eindpresentatie aan bod. Met welke presentatie wordt je idee het best verbeeld, is dat een boek, de foto's in pass partout en lijst, een collage van 3 bij 3 misschien of moet je de foto's achter elkaar op de 'rol' presenteren vanwege het filmische karakter. Keuzes die allemaal te maken hebben met wat je als fotograaf uiteindelijk wilt vertellen.

verhalende serie van Richard Avedon

Soorten series

We kunnen verschillende soorten series onderscheiden en elke soort heeft speciale kenmerken. Bij elke serie verwijs ik naar een of meerdere professionele fotografen die vaak bekend zijn geworden vanwege die specifieke series.

Verhalende en documentaire serie

De foto's vertellen iets over de werkelijkheid door de ogen van de fotograaf. De foto's zijn in hoge mate realistisch en belichten meestal een fenomeen uit het (dagelijks) leven. Er wordt vaak veel nadruk gelegd op de inhoud, soms vanuit een objectief, neutraal standpunt maar vaak ook laat de fotograaf zien wat hij/zij ervan vindt.

In dit soort series kun je onderscheid maken tussen de reportagevorm en conceptueel geconstrueerde series. Cindy Sherman (1954) is een Amerikaanse fotografe die in al haar series zelf het hoofdonderwerp is. Ze werd bekend door haar serie 'Untitled Film Stills' (1977-1980). Maar haar hele leven is ze bezig om verschillende beelden en rolmodellen van 'de vrouw' te laten zien. Van de sensuele jeugdige bibliothecaresse tot een muffige oude feeks of een zichzelf belangrijk vindende dame uit de 'high class'. Als het gaat om de reportagevorm kunnen heel veel fotografen genoemd worden maar laat ik zeker 'onze' Ed van der Elsken (1925-1990) noemen die o.a. met de serie 'liefdesgeschiedenis in Saint Germain des Prés' (1956) een heel persoonlijke reportage maakte. Een reportagefotograaf die vanuit een ethisch perspectief werkte was W. Eugene Smith (1918-1978). Begin jaren zeventig woonde hij in de Japanse stad Minamata en maakte veel foto's over de effecten van het lozen van methykwik in

verhalende serie van Duane Michals, waarin de volgorde van belang is

de rivieren. Door het eten van vis en schelpdieren werden veel kinderen ernstig misvormd geboren en stierven mensen vroegtijdig. Door zijn foto's kwamen de misstanden aan het licht en door wetgeving werd een halt aan deze milieuverontreinigende praktijk toegeroepen. Er worden ook documentaire series gemaakt die minder verhalend zijn maar meer een thematiek aan de orde stellen. Zo maakte Wout Berger (1941) in 1992 het boek giflandschap over vervuilde locaties en landschappen in Nederland en Henk Wildshut (1967) in 2009 shelter, een boek over het onderkomen van vluchtelingen en illegalen in Europa. Ondanks de objectiviteit van de beelden is voelbaar hoe wrang de mensen leven.

Lewis Hine (1874-1940) fotografeerde in de jaren twintig van de vorige eeuw onder andere arbeiders die zonder enige beveiliging werkten op grote hoogte in de in aanbouw zijnde wolkenkrabbers in New York. Door deze foto's ontstond een protest onder de bevolking en werden de omstandigheden van de arbeiders sterk verbeterd.

Cindy Sherman uit de serie film stills.

Sherman heeft haar gehele carrière als fotograaf seriematig gewerkt. Steeds heeft ze verschillende rolpatronen van de vrouw op geheel eigen wijze, soms schokkend, in beeld gebracht.

Mark Cohen (1943) is een fotograaf die wat minder bekend is. In de jaren tachtig van de vorige eeuw maakte hij beelden in de sloppenwijken van Pennsylvania. Veel van zijn beelden zijn heel fragmentarisch en beperken zich vaak tot delen van het lichaam of een klein stukje uit het straatbeeld. De foto's hebben een anoniem karakter maar tegelijkertijd vertegenwoordigen ze iets van intimiteit en is het leven van alledag voelbaar.

ALLE FOTO'S KANE DEEL UIT VAN DE
SERIE EETSTOORNISSEN

Lauren Greenfield (1966), een Amerikaanse fotografe, werkt veel thematisch en maakte onder andere de series Girls, Kids and Money en Thin.

Ze stelt via haar foto's kritische vragen over de samenleving in het bijzonder over de positie van vrouwen en gebruikt daarbij een moderne, krachtige en directe beeldtaal waarin kleur essentieel is.

Typologie als serie

August Sander (1876-1964) werd wereldberoemd vanwege zijn foto's waarin hij mensen ten voeten uit portretteerde. Daarbij deelde hij de mensen in naar beroep en status. Aanvankelijk startte hij in een studio in Keulen (1909) later fotografeerde hij de boeren, burgers en buitenlui op locatie. Hij maakte niet zozeer portretten in de gebruikelijke betekenis maar 'portretteerde een volk'. Hij maakte een catalogus waarbij hij 'de mensheid in toenmalig Duitsland' onderverdeelde in zeven hoofdthema's. Als het gaat om de typologische serie kan het, eveneens uit Duitsland afkomstige, echtpaar Bernd (1931-2007) en Hilla Becher (1934) zeker niet ongenoemd blijven. De industriële foto's van o.a. mijnen, watertorens en gastanks die zij maakten in de beginjaren zestig werden in de fotografiewereld aanvankelijk met enig hoongelach ontvangen. De foto's, verzameld in reeksen met dezelfde type gebouwen, komen in eerste instantie door de gelijkheid als saai over en lijken een geringe artistieke waarde te hebben. Door het gestaag en vooral systematisch in beeld brengen van deze, in de tijd gezien, gezichtsbepalende gebouwen kwam een belangwekkend document tot stand dat gaat over het industriële zelf. In de jaren zeventig kregen zij de erkenning voor hun werk door de wereldtentoonstelling Documenta in Kassel en werden zij benoemd tot hoogleraar aan de academie voor fotografie in Düsseldorf. Zij leverden een grote bijdrage aan wat we later de 'Düsseldorfer school' zijn gaan noemen en in het werk van hun studenten onder andere Gursky, Ruff en Struth, thans toonaangevende fotografen, is de objectieve wat neutrale typologische "Bechers-methodiek" zichtbaar.

De industriële foto's van Bernd (1931-2007) en Hilla (1934) Becher werden aanvankelijk met enig hoongelach ontvangen. In de periode 1959-1963 brachten zij de industrievestigingen rondom Siegen systematisch in beeld. Daarna legden ze zich toe op mijnen, watertorens en (in eerste instantie voornamelijk cement- en kalksteen-) fabrieken met name in Europa. De foto's komen in eerste instantie als "saai" over. Ze lijken van geen enkele artistieke waarde. Zelf noemden ze de foto's "anonieme sculpturen". De fotografie is conceptueel van aard en de beeldopvatting in alle foto's gelijk. Het zijn feitelijk portretten van wat we thans industrieel erfgoed noemen op een opmerkelijk neutrale manier gefotografeerd. Het was de "kunstwereld" en niet zozeer de fotografie-galeries die hun werk in eerste instantie een podium gaven. De Bechers trokken zich weinig aan van de aanvankelijke kritiek die ze te verduren kregen en werkten gestaag door zonder van hun opvattingen af te wijken. De grote doorbraak van het werk kwam tijdens de Documenta periode V en VI in Kassel (1972-1977). Thans wordt het werk naast dat van Sander als een van de belangrijkste gecatalogiseerde werken beschouwd.

Associatieve serie

De serie waarbij de verbanden tussen de foto's voor de beschouwer het minst duidelijk kunnen zijn. In Galerie Pennings (Eindhoven) zag ik begin 1990 de eerste, wat ik nu noem, associatieve serie van Artur Bagen. Het was een zwart-wit collage van een zevental 'aardfoto's' gerangschikt om een foto van een dansende man. Ik heb er lang over na moeten denken alvorens ik er een betekenis aan kon geven. En weten doe ik het nog steeds niet maar mijn associatie heeft van doen met 'de rondtollende mens in een door en door aardse wereld, zowel letterlijk als figuurlijk'.

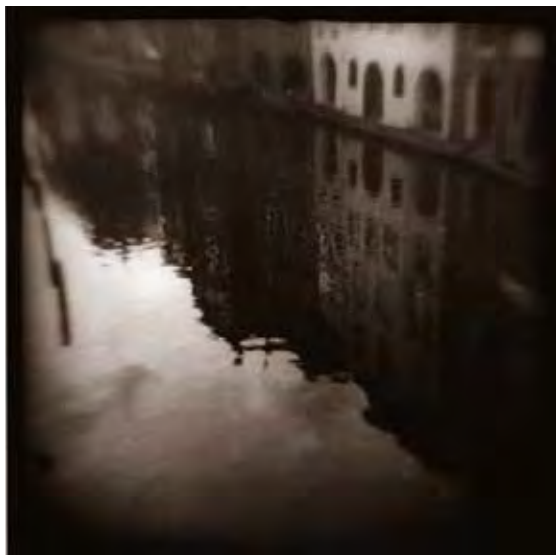
In de associatieve serie is de keuze vaak vanuit het onderbewuste of het gevoel van de fotograaf tot stand gekomen. Er is sprake van een filosofische benadering; het buikgevoel speelt een grotere rol bij de keuze dan het analytische van de ratio. Er zijn verschillende relatief jonge of pas afgestudeerde fotografen die werken met associatieve reeksen bijvoorbeeld Astrid Kruse Jensen (1975) met de serie 'Disappearing Into The Past', Astrid Hermes (1969) met 'Void' of Dorothee Deiss (1961), een arts die op latere leeftijd fotografie studeerde in Berlijn, met de serie 'As if nothing happened'.

In de fotografische studieboeken (o.a. Lichtsporen van René LÓrty, Damon 2006, pagina 61-62) wordt de associatieve beeldreeks gedefinieerd als "een serie waarbij het verband tussen de foto's tot stand komt door overeenkomst in concept, vorm, contrast, sfeer of onderbewuste associaties, de de betrachter aanzetten tot lyrisch-filosofische overpeinzingen." Het is met name die laatste strofe die ik wil benadrukken en waardoor naar mijn idee bij een associatieve serie de verbanden in het algemeen veel minder duidelijk zijn omdat ze meer vanuit het gevoel van de fotograaf ontstaan. De reeks foto's is vanuit een meer persoonlijke beleving bij elkaar "gebracht". Je kunt het karakteriseren als een subjectieve serie waarbij de inscenering en of het concept meer vanuit het "onderbewuste" gekozen is.

Een ander voorbeeld van een fotograaf die associatieve reeksen maakt, is Annegien van Doorn (1982).

“In mijn werk zoek ik naar de grens van de geloofwaardigheid. De balans tussen het documentaire en geënceneerde beeld is essentieel. Waar houdt de subjectiviteit op en begint mijn werk fictief te worden? Voor dit onderzoek wil ik me verdiepen in leefwerelden van mensen. Dit kunnen zowel individuen als groepen mensen of plekken waar zij hun sporen hebben achter gelaten zijn. Het zijn alledaagse situaties. Zij vallen mij op vanwege de absurditeit die ontstaat door ons streven naar perfectie. Dit merk ik vooral op in de manier waarop we beïnvloed worden door de media. In mijn werk neem ik een realistische situatie als uitgangspunt. Ik gebruik vaak de tegenstrijdigheid tussen de van buitenaf opgelegde verlangens tegenover onze natuurlijke emoties en wilskracht. Door op het moment van fotograferen of filmen in te grijpen, zorg ik voor de botsing tussen een reële en absurde wereld. Door mijn manier van monteren en het op associatieve wijze samenbrengen van mijn foto's, laat ik de spanning tussen fictie en werkelijkheid ontstaan. Hierdoor blijft mijn werk zowel suggestief als realistisch en wordt de geloofwaardigheid in twijfel getrokken. Zo speel ik in mijn video's 'Andrea' en 'Confused by masculine perfection' met de obsessie voor een perfect lichaam. In de fotoserie 'Holland Casino' laat ik de natuurlijke emoties van de medewerker zien, die schuil gaat achter de decadente wereld van Holland Casino. En in de fotoserie 'Quiet Afternoon' creëer ik vervreemde situaties, doordat ze botsen met gebruikelijke handelingen. Het zijn geen afgeronde verhalen, maar aaneenschakelingen van op zichzelf staande momenten.” (uit een werkbeschrijving van Annegien van Doorn)

vormserie Leo Divendal, utrecht

Vormserie

Als eerste valt bij een dergelijke serie de overeenkomst in de vorm op. Er is bijvoorbeeld een sterke gelijkenis in de compositie of in de toonschaal. In veel gevallen zal een vormserie worden toegepast bij foto's waarbij het object of het motief ook sterk vormgericht zijn. Kijk bijvoorbeeld naar de plantenfoto's van Karl Blossfeldt (1865-1932). Hij heeft verschillende planten tegen een neutrale achtergrond gefotografeerd en daarbij steeds een centrale compositie gehanteerd. Ook de grootte van de planten komt in alle foto's overeen. De landmijnen van het jonge Franse talent Raphaël Dallaporta (1980) kun je ook rangschikken onder de vormserie net zoals de serie 'het geheim van Utrecht' die Leo Divendal (1947) in opdracht maakte voor de gemeente Utrecht. De serie bestaat uit poëtische, mistige beelden die de fotograaf al dwalend heeft vastgelegd. De geheimzinnige, omfloerste picturale sfeer is in elke foto aanwezig vanwege de donkere toonschaal en de onscherpte.

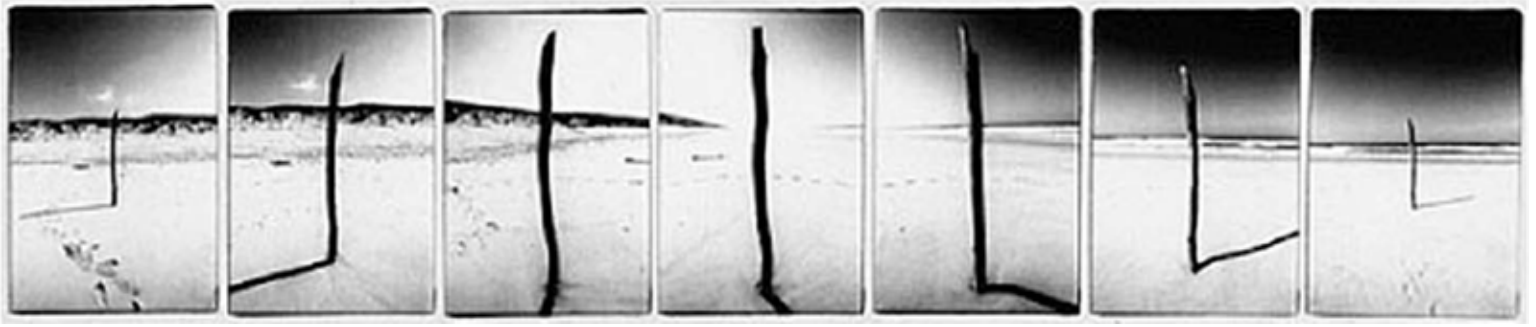
"Het spanningsveld tussen het zichtbare en het onzichtbare is een vast element in het werk van Leo Divendal. Daarin ligt op zich al een geheim besloten. Voor de SFU was dit een van de redenen Divendal uit te nodigen voor een zoektocht naar het Geheim van Utrecht. De serie is in juni 2005 opgeleverd en bestaat uit 26 zwart wit foto's. Het zijn poëtische, mistige beelden. De serie dwaalt langs verschillende plaatsen in Utrecht. In elke foto is de fotograaf een geheim op het spoor maar lijkt dit net te ontsnappen. Er is een suggestie van een verhaal, maar de inhoud blijft verborgen. Wat rest is een geheimzinnige stilte. Leo Divendal (1947) is vooral actief als fotograaf, maar daarnaast schrijft hij ook over fotografie en organiseert hij fototentoonstellingen. Zijn documentaire fotoseries hebben een verhalend karakter. De beelden zijn poëtisch. Divendal zoekt schoonheid in details." (uit een flyer bij de expositie.)

De Amsterdamse fotograaf Ruud de Jong (1959) maakte een serie foto's over de Tien Geboden dat als boekwerkje (representatiegeschenk) door de Vereniging Besturenorganisaties Katholiek Onderwijs in 2000 werd uitgegeven. Naast de foto's was een tekst van de fotograaf geplaatst. Opvallende presentatievorm!

Een andere fotograaf, die wel past in het rijtje van de vormserie, kwam ik op het spoor via Photonews. Anders dan de titel doet vermoeden is het een goedkoop Duits magazine dat maandelijks wordt uitgegeven met veel informatie over exposities en thematisch van opzet is. Het betreft de Franse fotograaf Denis Darzacq met zijn (niet gefotoshopte) serie "La Chute". Hij combineerde de architectuur uit de "Banlieue" met de hiphop-cultuur en gaf daarmee uitdrukking van een welhaast waarneembare energie temidden van de betonnen omgeving. De 'vorm' zit hem hier minder in de letterlijke betekenis van het woord vorm en meer in de thematische benadering van het begrip. Inmiddels, enkele jaren later, is Darzacq een gelauwerd fotograaf. Kijk maar eens op <http://www.denis-darzacq.com/>

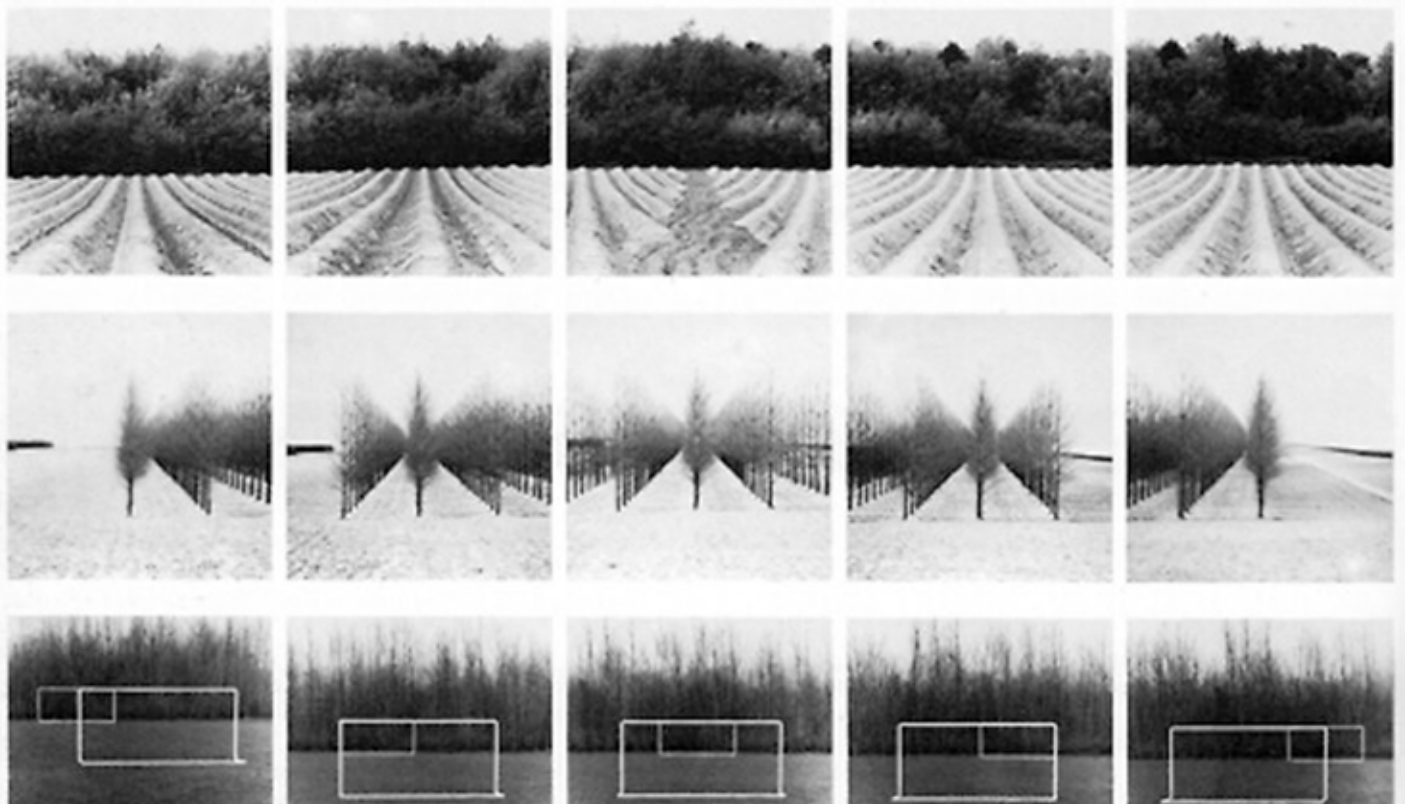
Sequenties

Typerende van een sequentiële serie is het tonen van een verandering.

Er worden een aantal foto's, meestal naast elkaar, gepresenteerd die een geheel vormen en stapsgewijs een veranderingsproces laten zien. De eerste bekende sequenties waren de bewegingsstudies van Eadweard Muybridge (1830-1904). Bij Muybridge diende de sequentie een wetenschappelijk doel (studie naar de bewegingen van mens en dier).

De "moderne sequenties" hebben vaak de ruimte-tijd dimensie tot onderwerp. De Nederlandse fotograaf Michel Szulc Krzyzanowski (1949) is in de jaren zeventig tot midden tachtig bekend geworden door zijn sequenties. Hij "speelde" met de grootheden tijd en standpunt. De ene keer hield hij het standpunt hetzelfde en werd de veranderde tijd zichtbaar gemaakt door de wijzigingen in het spel van licht en schaduw. Een andere keer was juist het veranderde standpunt bepalend.

Een andere Nederlandse fotograaf die zich bezighield met sequenties is Ger Dekkers (1929). Hij maakte landschapsfoto's waarin de sequentie leidde naar een totaalvorm en tegelijkertijd laat hij de effecten zien van de eerdergenoemde dimensie-eenheden tijd, ruimte, plaats. Daarnaast maakte hij series waarbij de positionering van de elementen de belangrijkste rol speelt. Een voorbeeld hiervan is de serie "de goals van Dronten".

Reeks

De reeks is een serie die 'achteraf' tot stand komt. Een fotograaf die aanvankelijk zijn foto's als losse beelden heeft gemaakt maar later een aantal foto's onderbrengt in een reeks. De basis waarop de beelden worden samengebracht kan uiteraard weer gestoeld zijn op de kenmerken van de eerdergenoemde series maar ook volstrekt willekeurig. Dan mag als samenhang gelden dat de in de reeks opgenomen foto's allemaal door dezelfde fotograaf zijn gemaakt met zijn/haar handschrift. Als het goed is geldt voor een dergelijke reeks de woorden die toegedicht worden aan fotograaf Harry Callahan (1912-1999): "het individu is degene die zich uitdrukt en hij/zij wordt zichtbaar in de foto".

Verwijzingen

Verhalende en Documentaire serie

Cindy Sherman <http://www.cindysherman.com>

Ed van der Elsken <http://www.edvanderelsken.nl>

W. Eugene Smith [via] <http://www.magnumphotos.com>

Wout Berger boek giflandschap http://www.nederlandsfotomuseum.nl/index.php?option=com_nfm_album&task=viewer&album_id=16&lang=nl

Henk Wildshut in shelter <http://www.henkwildschut.com>

Vormserie

Karl Blossfeldt <http://www.karlblossfeldtphotos.com>

Raphaël Dallaporta <http://www.raphaeldallaporta.com>

Leo Divendal <http://www.stedelijkfotografie.nl/fotografen.php?geheim=&id=13>

Typologie

August Sander <http://augustsander.com/>

Bernd en Hilla Becher [via] http://nl.wikipedia.org/wiki/Bernd_en_Hilla_Becher

Associatieve serie

Arthur Bagen <http://www.arthurbagen.nl/c1i1-conceptuele-fotografie.html>

Astrid Kruse Jensen <http://www.astridkrusejensen.com>

Astrid Hermes <http://www.astridhermes.com>

Dorothee Deiss <http://www.dorotheedeiss.com>

Sequentie

Michel sculz krzyzanowski <http://www.szulc.info>

Ger Dekkers [via] <http://www.nederlandsfotomuseum.nl>

Eadweard Muybridge <http://www.eadweardmuybridge.co.uk>

Duane Michals <http://duanemichals.tumblr.com>

Dit is deel van de serie die Jan Ros (bmk) heeft gemaakt. Onder welke categorie zou jij de serie rangschikken?

ENKELE VAN MIJN SERIES

Dit is een gedeelte uit de serie 'op naar de bron' [Vaucluse, Frankrijk]. De gehele serie bevat 37 opnamen. Op een dag lopen honderden mensen van het dorp naar de plek waar de rivier de 'Sorgue' ontspringt, met veel rustmomenten, slome momenten. Och, een mens zoekt afleiding, de verveling voorbij.

op naar de bron

ongemakken

Dit is een klein gedeelte uit de serie 'ongemakken'. De gehele serie bevat ruim 200 opnamen en is een boekje opgenomen [<http://nl.blurb.com/b/3161593-simple-uncomfortable-cases>]. Ongemakken heb ik breed geïnterpreteerd. Het is ook de vraag wie of wat het ongemak betreft.

de litterman

In Brighton zag ik de 'litterman', sjofel of pover gekleed maar niet schooierachtig. Niet op zoek naar brood, drank of peuken. Ik volgde hem op zijn vaste ronde, de litterman.

2012, new york

the losers of the banking crisis

www.fotopetervantuijl.nl
info@fotopetervantuijl.nl

peter van tuijl (eindhoven, 1947)
freelance fotograaf, bmk

speciaal aandachtsveld: portret, daily-life en reportage
lid en coördinator van de landelijke gespreksgroep bmk
lid van de landelijke gespreksgroep journalistiek
maakt deel uit van het oostgelders fotografen collectief
maakt deel uit van het fotografencollectief F10
auteur van Fotografische Fragmenten (2010)
schrijft regelmatig in het blad Fotografie
redactielid van IN BEELD, het magazine van de Fotobond
lid van de taakgroep opleidingen en sprekers van de Fotobond
geeft lezingen en workshops over diverse fotografische thema's
begeleidt fotogroepen als mentor